

19. března 2013

Shrnutí

- V prvních měsících roku 2012 započal pokles české ekonomiky, který se v dalším období postupně prohluboval. Hrubý domácí produkt (HDP¹) se v 1. čtvrtletí meziročně snížil o 0,4 %, v dalších čtvrtletích došlo ke zrychlení jeho poklesu (-1,1 % a -1,5 %) a v posledních třech měsících se výkonnost české ekonomiky snížila proti stejnému období roku 2011 o 1,7 %. Rok 2012 tak byl pro ekonomiku ČR rokem recese, HDP klesl o 1,2 %.
- Největší měrou ovlivnily vývoj české ekonomiky výdaje domácností na konečnou spotřebu, které byly v posledním čtvrtletí meziročně nižší o 4,1 %. Šlo o dosud nejhlubší pokles spotřeby českých domácností. Za celý rok 2012 se jejich výdaje snížily reálně o 3,5 %, také nominálně byly nižší v každém čtvrtletí 2012.
- Od 2. čtvrtletí, kdy se i výkonnost ekonomiky EU meziročně snížila, byl hospodářský pokles v ČR v porovnání s tímto uskupením hlubší.
- Příznivější vývoj zaznamenávaly v průběhu roku výdaje vládního sektoru, které po zmirňování meziročních poklesů již v posledním čtvrtletí stouply. Přesto však celoročně snížily tempo HDP o 0,2 p.b., tvorba hrubého kapitálu o 0,8 p.b. a výdaje domácností na konečnou spotřebu o 1,8 p.b. Pozitivně přispíval tempu HDP v roce 2012 pouze výsledek zahraničního obchodu (+1,5 p.b.).
- Mezičtvrtletní vývoj ukázal mírnění poklesů patrné od druhé poloviny roku, především u vládní spotřeby, která se v posledních třech měsících zvýšila proti předchozímu období o 1 % a spotřeba domácností o 0,9 %. Výdaje na konečnou spotřebu tak zaznamenaly ve 4. čtvrtletí již mezikvartální růst o 0,9 %. Významně stoupla v posledním čtvrtletí i tvorba kapitálu (+4,8 %), nikoli však vlivem investic (-3,8 %).
- Hrubá přidaná hodnota v odvětvích klesla o 1,1 %. Růst vykázal pouze průmysl (+0,6 % při stagnaci u zpracovatelů) a skupina profesních, vědeckých technických a administrativních činností (+4,9 %).
- Vnější ekonomické vztahy se zlepšily při vysokém přílivu přímých zahraničních investic a silné obchodní bilanci.
- Trh práce zaznamenal růst zaměstnanosti i míry nezaměstnanosti. Příčinou byly zřejmě i posuny v typech pracovních vztahů (částečné úvazky, práce na dohody, výpomoci rodinných příslušníků, „švarcsystém“). Reálná mzda v ekonomice klesla o 0,9 %, v nepodnikatelské sféře už desáté čtvrtletí v řadě.
- Spotřebitelská inflace stoupla o 3,3 % vlivem růstu cen potravin a nákladů na bydlení. Dynamika cen průmyslových výrobců i tržních služeb byla ovlivněna hospodářským poklesem, nepříznivý vliv směnných relací se zmírnil.
- Tempo růstu úvěrů významně oslabilo. Inflace vedla ke znehodnocení vkladů domácností podle propočtu ČSÚ ve výši 38,1 mld. korun.
- Deficit státního rozpočtu se snížil na 2,6 % nominálního HDP ze 3,7 % v roce 2011. Očekávanou výši schodku se podařilo docílit vázáním výdajů; pomohlo i obnovení toků z EU a lepší výběr daní ve druhé polovině roku.

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou data o HDP a jeho složkách uvažována v reálném vyjádření a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

Souhrnná výkonnost ekonomiky

- **Recese české ekonomiky se v průběhu roku 2012 v meziročním srovnání prohlubovala...**

Ekonomický vývoj v České republice byl v roce 2012 charakterizován poklesem HDP. Z mírného meziročního snížení za první tři měsíce o 0,4 % se v dalších čtvrtletích pokles dále postupně prohluboval (přes -1,1 % a -1,5 % ve 2. a 3. čtvrtletí) až po -1,7 % v posledním čtvrtletí 2012. Převažující příčiny poklesu ekonomiky lze hledat především v prvních třech čtvrtletích ve slabé domácí poptávce s omezenými výdaji na konečnou spotřebu, v posledním čtvrtletí pak především v oslabené poptávce zahraniční.

Za celý rok 2012 klesl výkon ekonomiky o 1,2 % proti roku 2011 (+1,9 %). Pokles zmírňoval +1,5 procentními body zahraniční obchod, výdaje na konečnou spotřebu a tvorba kapitálu naopak tempo HDP snižovaly (-2 p.b., resp. -0,8 p.b.). Největší negativní vliv měly omezené výdaje domácností na spotřebu (-1,8 p.b.).

- **...ale mezikvartálně se počínaje 3. čtvrtletím pokles mírnil**

V posledních třech měsících 2012 byl pokles české ekonomiky oproti předchozímu čtvrtletí mírnější (-0,2 %) ve srovnání s mezikvartálními poklesy během roku (v prvních třech čtvrtletích -0,5 %, -0,6 % a -0,4 %). Na toto zmírnění poklesu zapůsobil mezikvartální růst celkových výdajů na konečnou spotřebu (+0,9 %), a to jak u domácností (+0,9 %) i u vládního sektoru (+1 %). Rostla i tvorba hrubého kapitálu (+4,8 %), jenž však nebyla tažena pozitivním vývojem investic, které mezikvartálně klesly o 3,8 % (ve 3. čtvrtletí 2012 jen o 1,9 %).

- **Mezičtvrtletní pokles ekonomiky ČR ve 4. čtvrtletí mělčí než v EU i v eurozóně**

Také v evropském srovnání bylo snížení výkonnosti české ekonomiky mezikvartálně o 0,2 v posledním čtvrtletí lepší než průměr za EU 27 (-0,5 %) a eurozónu (-0,6 %). Přesto byla recese trvajících v ČR po celý loňský rok v evropském srovnání delší jen ve Slovinsku, v Itálii a na Kypru, jejichž ekonomiky se nacházejí v recesi šest čtvrtletí. O jedno čtvrtletí déle než v ČR zažívá recesi také Španělsko a ekonomika Spojeného království. Nejdelší recesi zakouší Portugalsko s devíti čtvrtletími nepřetržitého ekonomického poklesu.

Co se srovnání struktury růstu týká, výrazně horší oproti průměru EU byly v ČR v prvních třech čtvrtletích mezikvartální propady spotřeby domácností – např. v 1. čtvrtletí o 3,1 % proti faktické stagnaci v EU (-0,1 %), ve 3. čtvrtletí o -1,4 % ve srovnání s -0,1 % v EU. V posledních třech měsících však v ČR došlo k obrátu. Domácnosti vydaly na spotřebu proti předchozímu čtvrtletí o 0,9 % více, zatímco v EU se spotřeba domácností snížila (-0,3 %). Výrazně hlubší však byl v ČR oproti EU mezikvartální pokles investic v posledních dvou čtvrtletích, více kolísala dynamika exportu a také mezičtvrtletní poklesy importů byly znatelnější vzhledem k hlubší recesi české ekonomiky.

- **Meziroční pokles české ekonomiky třikrát až čtyřikrát hlubší v jednotlivých čtvrtletích 2012 oproti poklesu v EU**

Zatímco ekonomika EU se do červených čísel dostala od 2. čtvrtletí 2012 (-0,3 %) a v posledních třech měsících vykázala meziroční snížení výkonu o 0,6 %, poklesy české ekonomiky byly v každém čtvrtletí násobně hlubší. Hlavní příčinou byl propad spotřeby českých domácností v prvních třech čtvrtletích a také spotřeby vládního sektoru. EU jako celek naopak vykazovala v každém čtvrtletí 2012 mírné přírůstky spotřeby vlády. To naznačuje, že se země (zejména Německo) snažily i v době hospodářského útlumu nezraňovat ekonomiku oslabováním vládních výdajů.

Německo si i při postupném poklesu tempa HDP od 2. čtvrtletí 2011 udrželo v posledním čtvrtletí 2012 růst (+0,4 %), stejně jako Rakousko (+0,4 %). Kromě nejsilnější evropské ekonomiky tak ve vzorku zemí s dosažitelnými daty vykázala růst také Litva (+3 %), Norsko (+1,9 %), Švédsko (+1,5 %), Švýcarsko (+1,2 %) a Polsko (+1,1 %).

Tři čtvrtletí patrné meziroční poklesy (s -1,4 % ve 4. čtvrtletí) zaznamenává Finsko vlivem potíží největší firmy v zemi, výrazný propad pak Slovinsko (-2,8 % v posledních dvou čtvrtletích) a Itálie s více než dvouprocentními poklesy (-2,7 % ve 4. čtvrtletí). K další ztrátě výkonnosti došlo ve Španělsku (-1,9 %). Mírné zklidňování

dluhové krize eurozóny se tak dosud do zmírnění evropské recese nepromítlo.

- **Pokles výdajů domácností na konečnou spotřebu se během roku prohluboval a byl v roce 2012 jedním z nehlubších v Evropě**

Přestože důvěra spotřebitelů v českou ekonomiku se od poloviny roku začala vymaňovat ze svého dna a v trendu byly její poklesy stále mírnější, ve vývoji spotřeby domácností se tato skutečnost neodrazila. Naopak: každé čtvrtletí se jejich výdaje na spotřebu meziročně významně zhoršovaly (-1,7 %, -3,4 %, -3,9 % až po -4,1 % ve 4. čtvrtletí), v poklesech, které nemají v historii české ekonomiky obdoby.

Intenzivněji než v ČR omezovaly během roku 2012 své výdaje jen domácnosti v Portugalsku (meziročně o více než 5 %) a Itálii (o více než 4 %). V kontextu posledních patnácti let jde jak v případě ČR, tak i těchto zemí o nehlubší poklesy spotřeby domácností v celé Evropě. Překonávají je jen dvojciferné propady spotřeby domácností v pobaltských zemích a desetinové poklesy v Rumunsku v krizovém roce 2009.

- **Příznivější vývoj spotřeby vlády, oslabení výdajů na investice a tempa dovozu i vývozu v kladných číslech**

Meziroční poklesy spotřeby vládního sektoru ČR se během jednotlivých čtvrtletí 2012 postupně zmírňovaly (-3,3 %, -1,9 %, -0,4 %). V posledních třech měsících byla proti stejnému období 2011 spotřeba vlády o 0,8 % vyšší. Tento vývoj je dokladem zmírňování výdajových restrikcí.

Tvorba hrubého kapitálu klesla významně ve 3. čtvrtletí (-9,2 %), ve 4. čtvrtletí meziročně stagnovala (-0,2 %). Samotné investice po mírných přírůstcích z prvních dvou čtvrtletí pak ve druhé polovině roku opět klesaly (-3 % a -5 % meziročně ve 3. a 4. čtvrtletí 2012).

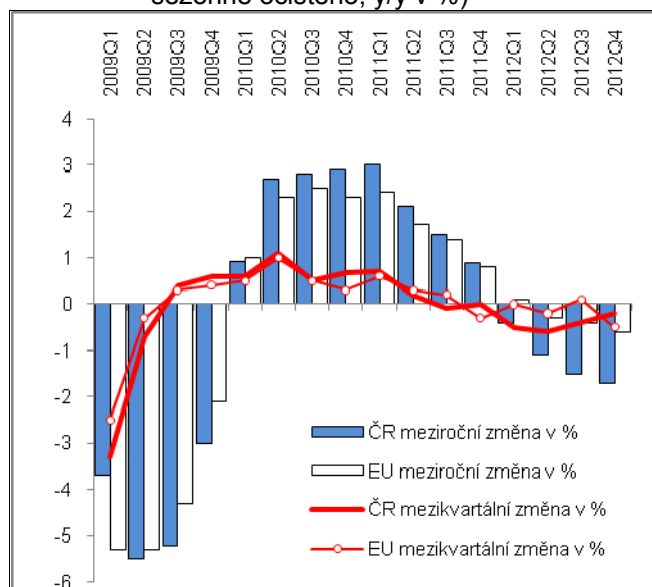
Zahraniční obchod si udržel každé čtvrtletí mírné meziroční přírůstky (výjimkou byl pokles dovozů zboží ve 3. čtvrtletí a pokles vývozu služeb ve 2. čtvrtletí). V úhrnu však export zboží a služeb během roku při mírném oslabování tempa rostl (+6,4 %, +4,1 %, +4,3 % až po +1,4 v posledním čtvrtletí). Ani dynamika dovozů kupodivu neoslabila do meziročního poklesu (+3,7 %, +3,1 %, +0,3, až po +1,2 %) v situaci, kdy domácí poptávka zeslábla. Lze to zřejmě vysvětlit stále ještě slušnými výsledky docilovanými exportéry z ČR na zahraničních trzích při silné provázanosti vývozu a dovozů charakterizující českou ekonomiku. Naopak v eurozóně po celý rok 2012 a v EU s výjimkou stagnace ve 2. čtvrtletí byly dovozy meziročně nižší.

- **Ve 4. čtvrtletí působil směrem k růstu HDP čistý vývoz, spotřeba vlády a přírůstek zásob, za celý rok 2012 však pouze čistý vývoz**

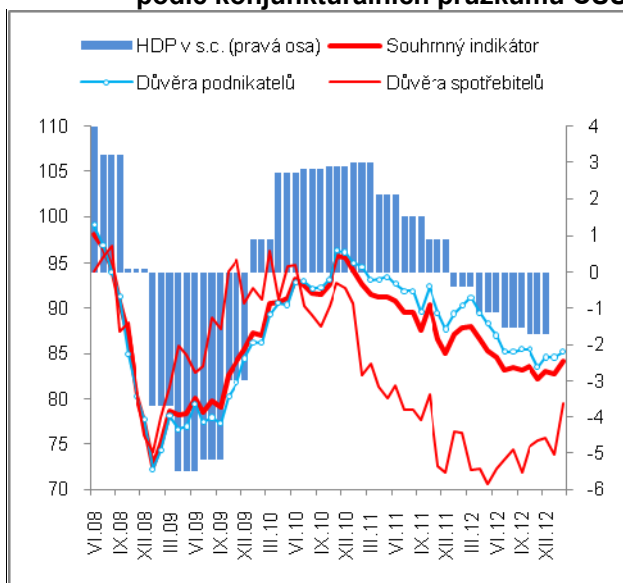
Z dynamiky jednotlivých složek HDP vychází i jejich příspěvky k vývoji výkonnosti ekonomiky. Pozitivně působil ve 4. čtvrtletí 2012 - stejně jako v předchozích osmi čtvrtletích - zahraniční obchod. Čistý vývoz přidal tempu HDP nepatrných 0,2 p.b. (naposledy byl takto skromný příspěvek zaznamenán ve 2. čtvrtletí 2009). Poprvé po osmi čtvrtletích negativního vlivu zapůsobila příznivě i spotřeba vládního sektoru (+0,2 p.b.). Naopak spotřeba domácností snížila tempo HDP o 2,1 p.b. a negativně přispěly i investice (-1,2 p.b.). Naopak přírůstek zásob ve 4. čtvrtletí přidal tempu HDP 1,1 p.b., když v předchozích čtvrtletích 2012 byl vliv jejich změny záporný.

Za celý rok 2012 přispíval pozitivně k tempu HDP pouze čistý export (+1,5 p.b.).

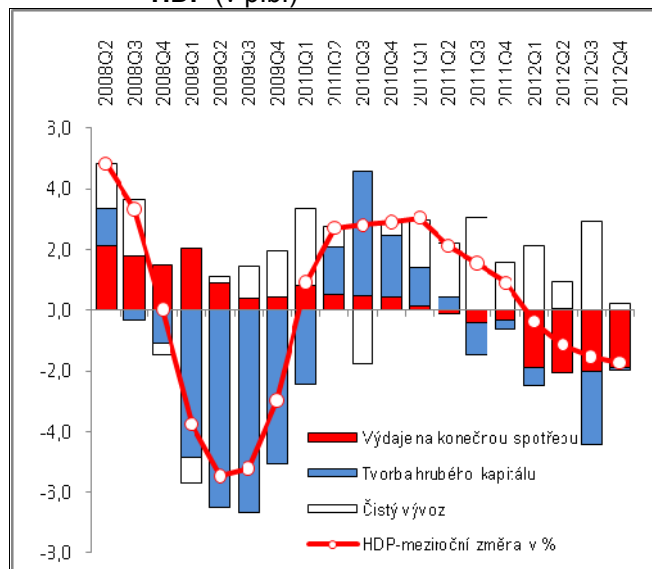
Graf č. 1 Hrubý domácí produkt (stálé ceny, sezónně očištěno, y/y v %)

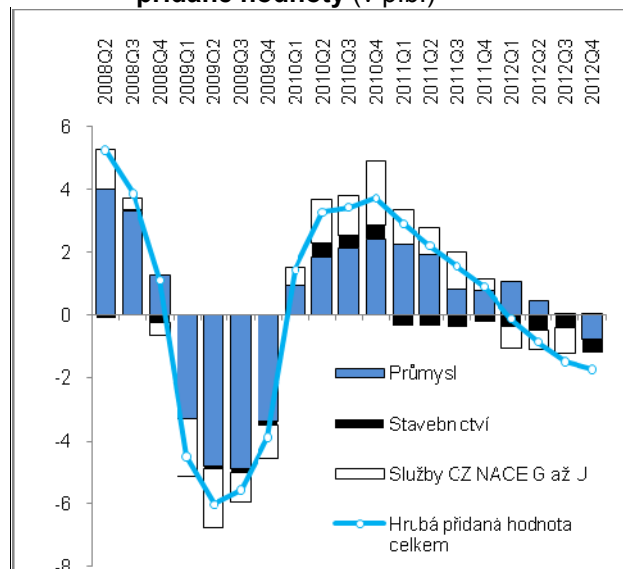
Graf č. 2 HDP (v b.c., y/y v %) a indikátory důvěry podle konjunkturálních průzkumů ČSÚ

Graf č. 3 Příspěvy výdajových složek k růstu HDP (v p.b.)

Graf č. 4 Příspěvy odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty (v p.b.)

Pramen: ČSÚ

Výkonnost odvětví

- **Viditelné oslabování meziroční dynamiky hrubé přidané hodnoty ve většině odvětví v průběhu roku 2012**

Dynamika reálné výkonnosti odvětví české ekonomiky, měřená sezónně očištěným objemem v nich vytvořené hrubé přidané hodnoty, v roce 2012 dle předběžných údajů meziročně poklesla o 1,1 %. Odhlédneme-li od krizového roku 2009 (-5 %), jde za poslední dekádu o výjimečný jev. Mírný oslabování tempa vytvořené přidané hodnoty trvá při nevýznamných změnách zaměstnanosti v ekonomice již téměř dva roky. Zatímco ještě v 1. čtvrtletí přidaná hodnota stagnovala, v průběhu roku oslabovala až na -1,5 % ve třetím, resp. -1,7 % v posledním čtvrtletí. Zpomalení její meziroční dynamiky v průběhu roku 2012 bylo viditelné ve většině klíčových odvětví – v průmyslu (především zpracovatelském), stavebnictví, činnostech v oblasti nemovitostí a též primárním sektoru.

- **Významný meziroční pokles přidané hodnoty v zemědělství,**

V dlouhodobých poklesech pokračovalo i v roce 2012 zemědělství, kde hrubá přidaná hodnota meziročně propadla o osminu, na čemž se podepsala vlivem zhoršených klimatických podmínek slabší úroda (oproti rekordní sklizni roku 2011), ale i dlouhodobější problémy živočišné výroby. Vleklym obtížím vlivem nedostatku zakázek soukromého i

stavebnictví a finančnictví; stagnace v průmyslu a veřejných službách

veřejného sektoru čelí i stavebnictví (-6 %). V objemově nejvýznamnějším průmyslu naopak v roce 2012 hrubá přidaná hodnota za celý rok reálně stagnovala, v 1. čtvrtletí ještě o 3,5 % rostla. Na konci roku však se stejnou intenzitou, vlivem oslabení klíčových exportně orientovaných oborů, klesala. Na rozdíl od stavebnictví se toto odvětví s poklesem poptávky vyrovnávalo spíše redukcí odpracované doby než propouštěním zaměstnanců. Po předchozích příznivých letech se loni o dvanáctinu snížila hrubá přidaná hodnota ve finančním sektoru. I tak však byla o pětinu vyšší než v roce vrcholící konjunktury (2007), což svědčí o dobrém dlouhodobém stavu odvětví (rostoucí zaměstnanost i přidaná hodnota). Dařilo se i dalším službám - především profesním, vědeckým, technickým a administrativním činnostem (+4,9 %). U nemovitostí kontrastovala v průběhu roku zhoršující se přidaná hodnota (proti roku 2011 o -1 %) s neoslabující zaměstnaností (+6 %). Přidaná hodnota ve veřejných službách dlouhodobě stagnuje, doprovázená na rozdíl od ostatních služeb dlouhodobou redukcí zaměstnanosti i odpracované doby.

• **Oslabování meziroční dynamiky průmyslové produkce stačilo v roce 2011 tlumit automobilový průmysl, v roce 2012 již nikoli**

Dlouhodobě slabší tuzemská poptávka ve spojení s postupně ochabující ekonomikou našich tradičních exportních destinací se negativně podepsaly na produkci celého průmyslu. Její dynamika meziročně slábne již od počátku roku 2011. Navzdory výraznému oslabování meziroční dynamiky průmyslové produkce (+11 % v 1. čtvrtletí 2011) si celé odvětví, především vlivem silných růstových temp automobilového průmyslu (+15 % na konci roku 2011) stále zachovalo mírný růst. V posledních třech měsících 2011 stoupla průmyslová produkce meziročně o 2,6 %. Relativně příznivá situace přetrvávala i v 1. čtvrtletí 2012, poté již produkce průmyslu meziročně oslabovala (-0,8 % ve 2. a 3. čtvrtletí) až k 4% poklesu ve 4. čtvrtletí, jenž byl nejhlubší od poloviny roku 2009. Zhoršující se tendence byla více patrná po očištění od kalendářních variací, kdy celková produkce průmyslu po stagnaci ve 3. čtvrtletí 2012 v následujícím čtvrtletí meziročně propadla o celých 5 %.

• **Produkce výrobců automobilů na konci loňského roku meziročně poklesla pod úroveň celého průmyslu**

I když se v rámci celého průmyslu dlouhodobě nejvíce daří zpracovatelům, v loňském roce byla především díky vývoji ve 2. a 3. čtvrtletí úspěšnější energetika. Dlouhodobě méně příznivý vývoj naopak zaznamenává těžební průmysl, kde loni produkce meziročně o 4 % ubrala a proti vrcholu konjunktury v roce 2007 byla slabší o osminu. Postupné oslabování produkce bylo v průběhu roku 2012 patrné ve většině zpracovatelských oborů, a to navzdory skutečnosti, že na počátku i konci loňského roku si meziroční růst stále držela třetina zpracovatelských odvětví. Přejít z růstu k poklesům nebo dokonce k prohloubení poklesu produkce se týkal především odvětví, které se váhově na celkové produkci podílí nejvíce, tj. automobilového průmyslu, strojírenství, hutnictví, plastikářství a gumárenství. Nejvíce ubralo právě klíčové odvětví výroby motorových vozidel, které ještě na počátku loňského roku generovalo meziročně o osminu vyšší produkci a na jeho konci čelilo již 5% poklesu. Meziroční dynamika produkce v tomto odvětví byla ve 3. i 4. čtvrtletí slabší než výkon celého průmyslu, což se po takto dlouhou dobu stalo od roku 2000 teprve podruhé (prvním případem bylo období hluboké recese přelomu let 2008 a 2009).

• **Dlouhodobý mělký pokles produkce v potravinářství; růst chemického průmyslu i vlivem nízké srovnávací základny**

Naopak silným růstem produkce stále disponuje chemický průmysl (ve 3. i 4. loňském čtvrtletí o téměř 10 %), jeho výsledky jsou však ovlivněny špatným rokem 2011, kdy jako jedno z mála odvětví zaznamenalo pokles produkce (podobně jako výrobci počítačů). Efekt nižší srovnávací základny stál v posledním loňském čtvrtletí také za mírnými meziročními růsty produkce některých „menších“ odvětví (papírenství, oděvnictví, textilní průmysl). Díky setrvačnosti poptávky domácností se větším výkyvům produkce vyhnul potravinářský průmysl (4. čtvrtletí +0,8 %, celý loňský rok -1 %), mělký pokles produkce zde však přetrvává již po sedm čtvrtletí.

• **I loni k výkonům celého průmyslu přispěli nejvíce výrobci aut**

Po silných letech 2010 a 2011 (+8,6 %, +5,9 %) v roce 2012, po třetí za poslední dekádu, průmyslová produkce meziročně oslabila (-0,7 %). Významný růst si udržela jen výroba elektrických zařízení (+10,2 %) - jako jediné průmyslové odvětví s nepřetržitým meziročním růstem za posledních dvanáct čtvrtletí. Dařilo se také chemickému průmyslu a s ním propojeným koksárenstvím a také automobilovému průmyslu, jehož růst (+1 %) byl však proti meziroční dynamice z let 2010-2011 (21 % až 23 %) skromný. I tak však díky své váze přispěl loni k růstu celého průmyslu (+0,2 p.b., předloni však téměř 4,5 p.b.). Nejvyšší příspěvek zaznamenaly v roce 2012 výrobci elektrických zařízení (+0,6

p.b.). Naopak vlivem odbytových problémů se proti roku 2011 citelně – o téměř pětinu – propadla produkce počítačů (-18,8 %).

- **Hluboké poklesy produkce v hutnictví a výrobě počítačů**

O desetinu nižší byla i produkce hutí a sléváren. Oslabující automobilový průmysl se negativně podepsal na produkci gumárenství a plastikářství (-2,1 %), recese stavebnictví pak na výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (-4,2 %). Hlubší poklesy se loni nevyhnuly ani nábytkářství (-4 %), dřevařství (-7,9 %), oděvnictví (-5,1 %) či farmaceutickému a tiskařskému průmyslu.

- **Loňský pokles HPH v Česku slabší než v celé EU; lepší výsledky u našich sousedů**

Hloubka meziročního poklesu průmyslové produkce v roce 2012 v ČR nedosáhla úrovně EU (-2,1 %) a nacházela se blízko Německa či Maďarska (-0,8 %). U ostatních sousedů však průmysl rostl, především na Slovensku (+10 %), které dosud těží z dokončující expanze automobilového průmyslu. Loňská produkce tuzemského průmyslu se reálně nacházela na úrovni roku 2007, podobně jako v Německu. V Rakousku byla o 5 % vyšší, v Polsku o pak pětinu a na Slovensku převýšila úroveň z před vypuknutí recese o ¼.

- **Na konci loňského roku 2% meziroční pokles tržeb průmyslových podniků v tuzemsku i v zahraničí, podobný vývoj také u zakázek**

Tempo tržeb průmyslových firem úzce souvisí s vývojem produkce. Tržby z přímého vývozu si dlouhodobě vedly lépe než tržby domácí, ve třetím čtvrtletí 2012 však klesly na nejnižší úroveň za poslední tři roky (meziročně +0,5 %) a dostaly se svými tempy na úroveň tržeb v tuzemsku. Domácí tržby zahrnují i nepřímý vývoz prostřednictvím neprůmyslových podniků. Postupné oslabování tržeb v průmyslu vyvrcholilo na konci loňského roku, kdy tržby domácí i prostřednictvím přímého vývozu meziročně poklesly shodně o 2 %. Přesto za celý loňský rok utržily průmyslové firmy více, zejména prostřednictvím přímého vývozu (+3 %), v tuzemsku tržby stagnovaly.

- **Prudké zhoršení hodnoty nových zahraničních zakázek automobilového průmyslu během loňského roku**

Postupné oslabování meziročních temp v průběhu roku 2012 postihlo i nové průmyslové zakázky, celkový propad byl ale vlivem pozvolnějšího vývoje u tuzemských objednávek slabší než v průběhu roku 2011. Loňský vývoj zakázek kopíroval situaci u tržeb, v 4. čtvrtletí jejich hodnota meziročně oslabilo o 2 %, bez větších rozdílů mezi tuzemskem a zahraničím i mezi průmyslem celkem a výrobou automobilů. K souběžnému poklesu domácích i zahraničních zakázek v celém průmyslu došlo poprvé od poloviny roku 2009, u automobilů poprvé od počátku roku 2009. Vývoj průmyslových zakázek výrobců automobilů byl přitom na zahraničních trzích po počátku loňského roku stále slibný (1. čtvrtletí +23 %, 2. čtvrtletí +14 %). Se stabilním růstem zakázek na domácím i zahraničních trzích mohl v celém loňském roce počítat chemický průmysl, nepřetržitý růst zahraničních zakázek si udržely také textilní a farmaceutický průmysl i výroba elektrických zařízení a kovových konstrukcí.

- **Přetrvává dlouhodobý útlum pozemního i inženýrského stavitelství**

Ani vývoj v roce 2012 nepřinesl ve stavebnictví náznaky obratu k lepšímu. Stavební produkce reálně meziročně klesá již čtrnáct čtvrtletí v řadě (vyjma 1. čtvrtletí 2011, kdy byl mírný růst produkce výsledkem velmi nízké srovnávací základny předchozího roku), poslední celoroční růst byl v odvětví zaznamenán v roce 2007. Poklesy produkce byly v rámci roku 2012 poměrně rovnoměrně rozloženy, a to jak v pozemním, tak i inženýrském stavitelství (vyjma hlubšího meziročního poklesu na počátku roku -18 % vlivem nepříznivých klimatických podmínek). Více byla loni zasažena produkce objemově slabšího inženýrského stavitelství (-11 %), jehož útlum je proti pozemnímu stavitelství (-6,5 %) hlubší nepřetržitě od poloviny roku 2010. Poslední souběžný meziroční růst pozemního i inženýrského stavitelství se datuje na konci konjunktury ve 3. čtvrtletí 2008. Proti období vrcholící konjunktury (2007) byla loni reálná produkce inženýrského stavitelství nižší o 5 %, u pozemního stavitelství pak o téměř čtvrtinu.

- **Hluboký pokles hodnoty nových zakázek v inženýrském stavitelství pokračoval i loni; nadále klesá velikost**

Stavební podniky se po celý rok potýkaly s velkým nedostatkem nových zakázek. Za celý loňský rok jejich hodnota klesla² meziročně bezmála o pětinu, na úroveň nejnižší od roku 2001. Pouze v posledním loňském čtvrtletí hodnota zakázek stagnovala, a to vlivem velmi nízké srovnávací základny. V inženýrském stavitelství poklesla loni hodnota zakázek meziročně o celou třetinu, proti vrcholu konjunktury o pětinu. V pozemním stavitelství se hodnota nových zakázek proti roku 2007 snížila o více než třetinu, a to navzdory skutečnosti, že za celý loňský rok se udržela na úrovni roku 2011. I loni pokračovalo, byť

² Zakázky jsou sledovány u stavebních podniků s 50 a více zaměstnanci.

průměrné zakázky

pomalejším tempem, zmenšování výše stavebních zakázek. Průměrná hodnota jednu nově uzavřenou zakázku činila 3,8 mil korun (za tři roky poklesla o třetinu). Trend k menším zakázkám v době recese odvětví potvrzuje i pokles průměrné hodnoty na jedno vydané stavební povolení, především u nové výstavby a nebytových budov. I v roce 2012 pokračoval plynulý úbytek hodnoty všech stavebních zakázek (meziročně o 2 %, proti roku 2007 o čtvrtinu). Na rozdíl o předchozích let se k hluboké redukci veřejných tuzemských zakázek (jejichž objem činil na konci loňského roku 73 mld. korun a byl nejnižší od konce roku 2000) loni přidal i mírný 1% pokles celkového objemu soukromých zakázek (i ty byly ve srovnání s vrcholící konjunkturou téměř o desetinu nižší). Tuzemským stavebním firmám se v posledních letech dařilo získávat zakázky ze zahraničí (jejich podíl na veškerých zakázkách je jen desetinový), polovinu zásoby všech zakázek stále reprezentuje veřejný sektor. Nedostatek velkých zakázek si od počátku roku 2009 vybírá svou daň v podobě redukce evidenčního počtu zaměstnanců³ (ve firmách nad 50 zaměstnanců), jejichž počty byly meziročně nižší o 4 %, během čtyř let dokonce o 14 %), Zachovávána byla spíše místa nezaměstnaneckého charakteru.

- **Celková hodnota všech dosud nerealizovaných veřejných stavebních zakázek nejnižší od roku 2000**

- **Rekordně nízký počet zahájených bytů, především v bytových domech**

Loňský počet zahájených bytů (23,9 tis.) dosáhl nízké úrovně poloviny 90. let a reaguje tak na sníženou poptávku související s přesyceností trhu vyšším počtem bytů dokončených v době konjunktury (ročně kolem 40 tis.) i nižším počtem zájemců, kteří si nepožijí bydlení pro vlastní bytovou potřebu. Méně bytů bylo meziročně zahájeno ve všech druzích staveb kromě nebytových budov a domů pro seniory (v nich bylo zahájeno nejvíce bytů od roku 2007). Počet dokončených bytů se po hlubokém propadu v roce 2011 loni meziročně zvýšil 3 %, přesto byl druhý nejnižší od roku 2004. K růstu přispěly zejména byty v bytových domech (o desetinu více), byty pro seniory a v upravených nebytových prostorách, počet bytů v rodinných domech stagnoval. Třetina bytů byla dokončena na území Prahy či Středočeského kraje.

- **Loňská stavební produkce v Česku meziročně pod úrovní většiny okolních zemí i průměru EU**

Hloubka meziročního poklesu stavební produkce v roce 2012 v ČR mírně přesáhla úroveň EU (-5,3 %) a byla srovnatelná s Maďarskem (-6 %) či Španělskem. Hlubší poklesy zaznamenaly Slovensko (-12 %) či Nizozemsko (-9 %). U ostatních sousedů však si loni stavebnictví vedlo lépe (Německo -1,8 %, Polsko -0,3 %, Rakousko +1,5 %). Podobně jako v ČR bylo ve většině zemí citelněji postiženo inženýrské stavitelství. Loňská produkce tuzemského stavebnictví se reálně nacházela o pětinu pod úrovní 2007, podobně jako na Slovensku či celé EU. Německé stavebnictví ale vyprodukovalo o osminu více, polské o třetinu. Naopak v Maďarsku klesla produkce za poslední pětiletí o třetinu a ve Slovinsku či Španělsku o více než polovinu.

- **Slábnoucí poptávka domácností dlouhodobě tlumí maloobchodní tržby u potravin**

Loňský rok byl ve znamení postupného reálného poklesu maloobchodních tržeb a snižování dříve významných rozdílů meziroční dynamiky jeho různých segmentů. Maloobchodní tržby (vč. motoristického segmentu) loni reálně oslabily o 0,9 % po růstu o 1,7 % v předchozím roce. S výjimkou 1. čtvrtletí po zbylou část roku 2012 mírně klesaly. Ve shodě s indikátory spotřebitelské důvěry v ČR klesají stabilním tempem bez ohledu na typ prodejny tržby za prodej potravin (již šest čtvrtletí po sobě, naposledy o 1,7 %, za celý rok -2,4 %). Výkony celého odvětví příliš nevytěžil ani více než dva roky trvajícím mírným růstem tržeb za nepotravinářské zboží (+0,8 %, při stagnaci v posledním čtvrtletí).

- **Stabilně vysoký meziroční růst reálných tržeb internetových prodejců a vleklé problémy stánkového prodeje**

Ze specializovaných prodejen si i díky dlouhodobým výprodejům a lepšími výsledky v druhé polovině loňského roku vysoký růst tržeb udrželi internetoví a zásilkoví prodejci (za celý rok +9 %, předchozí dva roky +12 %). Slevové strategie naopak přestávaly působit u počítačových a komunikačních zařízení, jejichž meziroční růst tržeb v průběhu letošních čtvrtletí slábl z 16,5 % v 1. čtvrtletí na 3,2 % ve 2. pololetí (kdy dosáhl až dvouletého minima). Dlouhodobě se naopak daří obuvi a koženému zboží (loni +5,6 %) i výrobkům pro kulturu a rekreaci, farmaceutickému a zdravotnickému a textilnímu zboží, byť tempo růstu jejich reálných tržeb bylo ve srovnání s rokem 2011 o něco skromnější. Dlouhodobě strádá stánkový prodej i maloobchod s potravinami, nápoji a tabákovými výrobky ve specializovaných prodejnách, jejichž reálné tržby od počátku hospodářské recese v ČR propadly o pětinu.

³ Nezahrnuje osoby pracující na dohody o provedení práce a o pracovní činnosti ani pracující majitele podniků. Nejsou zahrnuti ani zaměstnanci agentur, kteří jsou sice v zaměstnaneckém poměru, avšak v rámci nestavebního odvětví.

• Zpomalení tempa poklesu tržeb u čerpacích stanic v čerpacích stanic

Vlivem příznivějšího vývoje v prázdninovém období (+1,5 %) zpomalil loni meziroční pokles tržeb u čerpacích stanic na -1,6 %, což byl nejnižší pokles za poslední čtyři roky. Dělo se tak za situace dlouhodobě klesajících tržeb za opravy a údržbu motorových vozidel (-3 %) a zastavení dva roky trvajícího růstu jejich prodeje (-1 %).

• Loňské tržby maloobchodních prodejců potravin v Česku pod úrovní EU; u nepotravinářského zboží a PHM naopak

Mělký loňský meziroční pokles reálných tržeb v maloobchodu (bez motoristického segmentu) zařadil Česko po bok sousedů: Německa a Rakouska (o -0,2% až -0,3 %) a nedaleko Slovenska a Polska (-1 %) i celé EU (-0,8 %). Hlubší pokles zaznamenaly Slovinsko a Maďarsko (-2 %), z vyspělých zemí Dánsko a Nizozemsko (o -2,5 až -3 %). Rozpětí EU sahalo od Pobaltí a Lucembursko (+6 až +8 %) po Řecko (-12 %). V maloobchodě s potravinami loni klesaly v Česku tržby pod úroveň EU (-0,9 %) i většiny okolních zemí: Německo (+0,2 %, Rakousko +0,8 %), Polsko a Maďarsko (-1 %), hlubší byl pokles na Slovensku či Slovinsku (-5 %). U prodeje nepotravinářského zboží i pohonných hmot docílila loni ČR lepších výsledků než většina našich sousedů o celá EU.

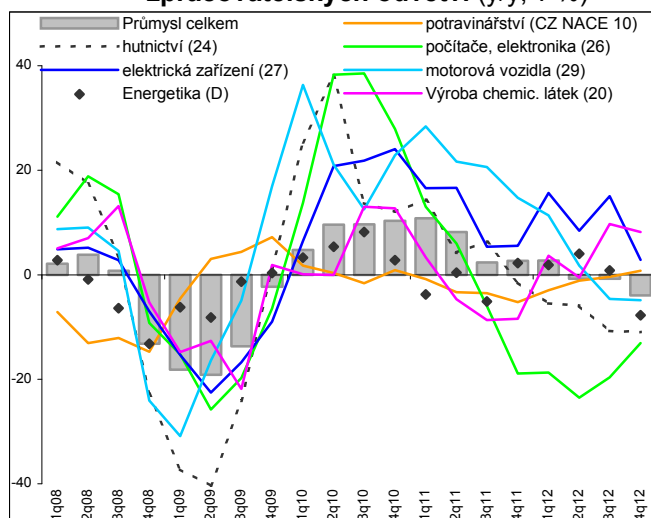
• Stagnující celkové tržby ve službách zastihují značně diferencovaný vývoj dílčích oborů

Služby podobně jako stavebnictví se dosud nevymanily z meziročních poklesů vyvolaných krizí v roce 2009. I v roce 2012 pokračovaly v mírném meziročním poklesu reálných tržeb (-0,7 %, bez DPH). Nejvíce se dařilo administrativním a podpůrným činnostem, kde zostřená situace na trhu práce pomáhá pracovním agenturám (+15 %, za poslední tři roky vzrostly tržby o polovinu), mírně rostly i administrativní a kancelářské činnosti. Díky vazbě na průmysl se dařilo skladování (+5,7 %), dlouhodobě se vede také informačním technologiím a tvorbě vysílání a programů, které společně s poštovními a kurýrními činnostmi patřily k nemnoha oborům, jejichž loňské tržby reálně překonaly úroveň roku 2008.

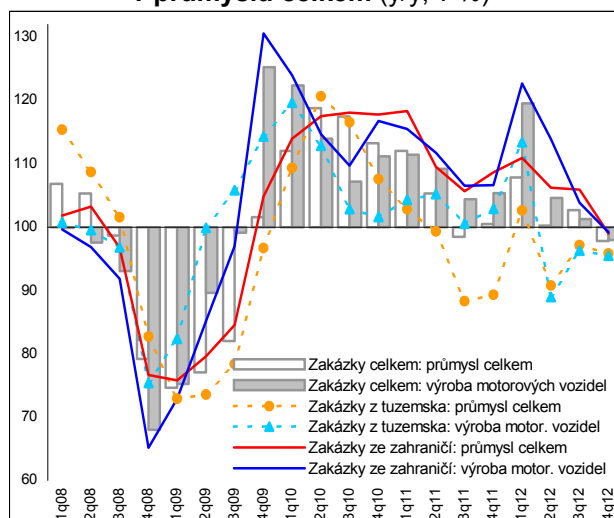
• Výši reálných tržeb dosaženou před 4 lety převyšovalo loni jen 5 z 26 dílčích oborů služeb

Oživující zahraniční cestovní ruch pomohl i vlivem slev zvýšit reálné tržby za ubytování (+4,8 %, podobně jako v roce 2011) po soustavných růstech už deset čtvrtletí v řadě, z čehož profitují i cestovní kanceláře (+2 %). Ovšem ve stravování a pohostinství se tržby snížily (-5 %), jsou v nepřetržitých poklesech již od počátku roku 2008. Tržby u profesních, vědeckých a technických činnostech se proti konci konjunkturního období propadly o téměř třetinu. Podobně na tom byly tržby činností v oblasti nemovitostí (vázané i na výkony stavebnictví) a v telekomunikacích, v obou případech za čtyři roky oslabily reálně zhruba o 15 %. Navzdory rostoucím příjezdům zahraničních turistů oslabily loni o 7 % tržby krizí těžce zasažené letecké dopravy, které od konce konjunktury propadly o čtvrtinu.

Graf č. 5 Produkce v průmyslu a vybraných zpracovatelských odvětvích (y/y, v %)

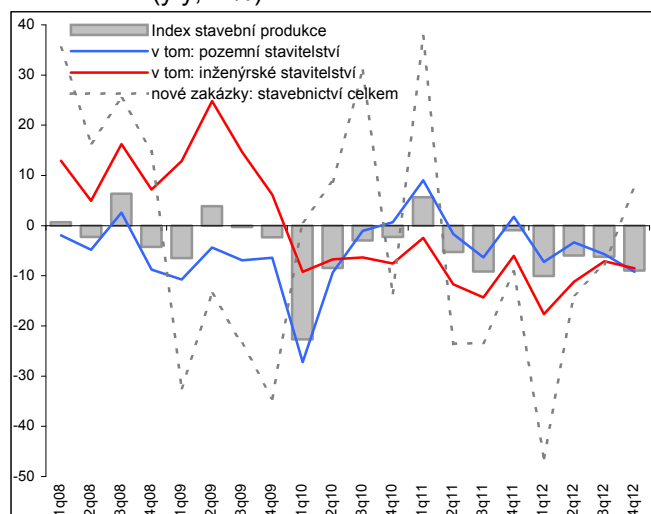

Graf č. 6 Nové zakázky ve výrobě aut a v průmyslu celkem (y/y, v %)

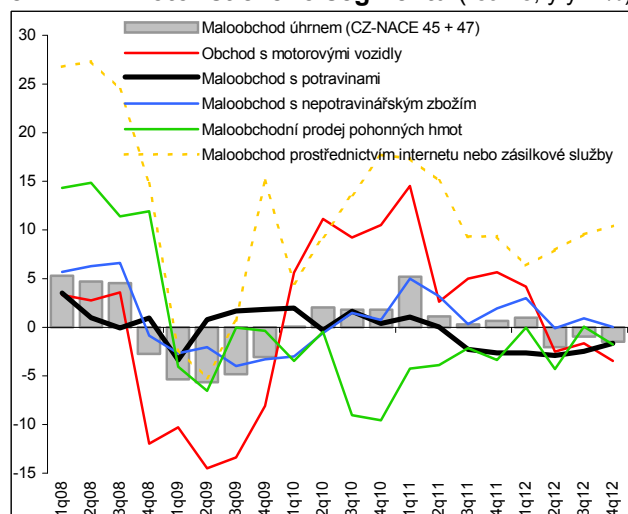

Graf č. 7 Stavební produkce a hodnota nových (y/y, v %)

Graf č. 8 Tržby v maloobchodě vč. motoristického segmentu (reálně, y/y v %)

Pramen: ČSÚ

Vnější ekonomické vztahy

• **Další zlepšení vnější nerovnováhy české ekonomiky v roce 2012** Rok 2012 znamenal další zlepšení vnější ekonomických vztahů České republiky. Deficit běžného účtu platební bilance skončil pod hranicí sto miliard (-94 mld. korun) na rozdíl od roku 2011 (-103,9 mld.) a 2010 (-146,6 mld. korun). Příčinou byla především vysoce kladná obchodní bilance, kterou způsobil větší pokles tempa dovozu zboží (vlivem ekonomické recese) než tempa jeho vývozu. Přebytek na finančním účtu (+121,7 mld. korun) stačil pohodlně krýt deficitní běžný účet platební bilance, jehož schodek činil 2,4 % nominálního HDP. Výsledek je opět lepší než v roce 2011 (2,7 %) a výrazně lepší než v roce 2010 (3,9 %).

• **Výrazně příznivější výsledek zbožových obchodů při zhoršení bilance služeb** Právě vysoký přebytek bilance zbožových obchodů způsobil, že výkonová bilance byla nejvyšší v historii, přestože výsledek dovozu a vývozu služeb (+49,8 mld. korun) meziročně oslabil a ocitl se na nejnižší úrovni od roku 2006. Přitom příjmy ze služeb vesměs rostly. Předchozí meziroční ztráty příjmů z dopravy a z cestovního ruchu (-0,3 mld., resp. -0,2 mld. korun v roce 2011) se v roce 2012 obrátily v růst – posílily jak příjmy z dopravy (+3,9 mld. na 100,8 mld. korun), tak z cestovního ruchu (+2,1 mld. na 137,8 mld. korun). Přírůstek příjmů ze služeb (+22,3 mld. na celkových 431,9 mld. korun) však nestačil na jejich zvýšené dovozy, zejména u tzv. ostatních služeb a výsledkem byla horší bilance.

• **Po zlepšení v roce 2011 se deficit výnosů opět zvětšil** Bilance výnosů zaznamenala deficit 288,7 mld. korun proti 255,5 mld. v roce 2011, kdy došlo poprvé k jejímu zlepšení. Mimo republiku přešlo v souvislosti s působením přímých zahraničních investorů v ČR 306,5 mld. korun, což bylo o 36,8 mld. korun více než v roce 2011.

Výsledek běžných působil na vnější vztahy nepříznivě, se saldem -1 mld. korun, vlivem nižších příjmů ze zahraničí (81,7 mld. proti 85,6 mld. korun v roce 2011), a to již druhý rok za sebou. Působilo nižší čerpání evropských peněz – v samotném 4. čtvrtletí však došlo v tomto směru k významnému zlepšení (meziročně +10,4 mld. korun), poté, co za tři čtvrtletí byly běžné převody deficitní ve výši 7,9 mld. korun. Transfery peněz směrem ven ČR v roce 2012 meziročně stagnovaly (82,6 mld. proti 82,8 mld. korun v roce 2011).

• **Přímé investice v tuzemsku nejvyšší za posledních pět let** Příliv přímých zahraničních investic do České republiky (207,4 mld. korun) byl nejvyšší za posledních pět let. Investoři zde navýšili především reinvestované zisky, ale i základní kapitál svých firem o 181,8 mld. korun. V roce 2011 přitom přišly do ČR přímé investice pouze za 41 mld., z čehož 18,8 mld. korun připadalo na reinvestované

zisky a investice do základního jmění. Naopak české firmy nainvestovaly v zahraničí přes 26 mld. korun, nejvíce od roku 2009

- **Obchody portfoliových investorů posílily příliv peněz do ČR...**

Právě silné toky přímých investic do ČR měly za následek, že finanční účet platební bilance dosáhl výrazného přebytku (121,8 mld. korun). Ten byl podpořen i přílivem peněz v podobě portfoliových investic (v čistém +42,6 mld. korun) vlivem výrazně zesílených nákupů českých dluhopisů ze strany zahraničních portfoliových investorů (v čistém 71,9 mld. korun).

- **... výrazně negativně však působil vývoj ostatních investic, především krátkodobé zahraniční operace obchodních bank**

Na rozdíl od přílivu přímých a portfoliových investic do České republiky však šly opačným směrem peníze tzv. ostatních investic, v čistém 110,6 mld. korun. Stály za nimi především krátkodobé zahraniční operace obchodních bank probíhající po celý rok. Nakonec vyústily v odliv peněz prostřednictvím aktivních obchodů ve výši 41,5 mld. korun, na pasívní straně pak ve výši 22,5 mld. korun. V úhrnu tyto operace obchodních bank znamenaly v roce 2012 odliv peněz z ČR ve výši 64 mld. korun. Podobný vývoj, i když v menším rozsahu, proběhl i v roce 2009.

Bilance ostatních sektorů (kromě vládního) znamenala v krátkodobých ostatních investicích rovněž odliv peněz z ČR (-22,4 mld. korun), ovšem ne tak rozsáhlý jako ve zmíněných operacích obchodních bank.

- **Zpomalení vývozu především ve druhé polovině roku; export na trhy mimo EU už tvoří téměř čtvrtinu vývozu do unie**

Export z České republiky v národním pojetí stoupl v roce 2012 nominálně proti roku 2011 o 7,2 % s klesajícím trendem během roku (+11,6 % v 1. čtvrtletí po +2,5 % ve 4. čtvrtletí). Z hlavních destinací si udržel toto průměrné tempo (i zhruba po čtvrtletích) pro české exportéry slovenský trh, naopak vývoz do Německa stoupl za rok jen o 4,6 %, když v posledním čtvrtletí již meziročně klesl. K tomu došlo i u hodnotově podstatně slabšího exportu do Číny (z +34 % v 1. čtvrtletí na koncových -1,1 %, za celý rok 2012 pak +11,3 %). Naopak silná zůstala tempa vývozu do Ruska, kam čeští exportéři umístili o 31,9 % více zboží než v roce 2011 (v 1. čtvrtletí o polovinu více).

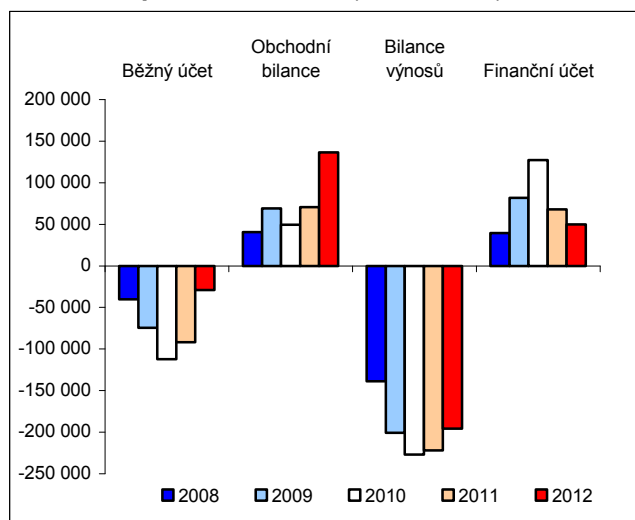
Tato teritoriální diverzifikace vedla k růstu vývozu na trhy mimo EU (+20,6 %), jejichž hodnota se přiblížila jedné čtvrtině exportů do unie. Dynamika vývozu do EU zůstala v roce 2012 podprůměrná (+4,4 %) při oslabenějším exportu do eurozóny (+3,5 %).

- **Pomalejší tempo exportu strojů a dopravních prostředků, rychlejší u potravin a průmyslového spotřebního zboží; export aut se v posledním čtvrtletí meziročně propadl**

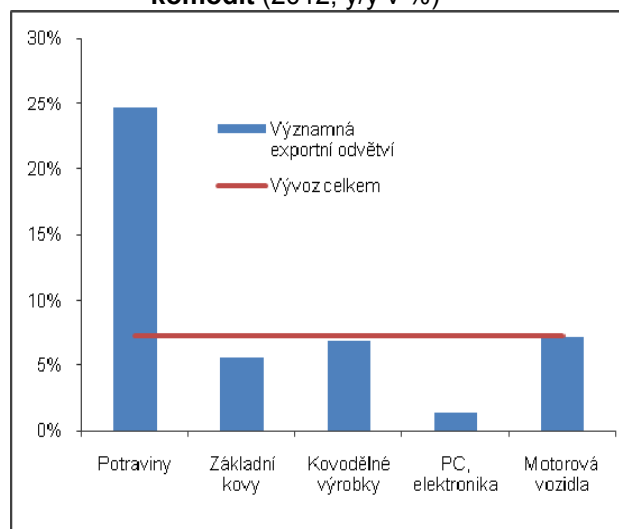
Strojů a dopravních prostředků bylo z ČR vyvezeno v roce 2012 za 1,234 bil. korun, tj. 48 % celkové hodnoty exportů. Meziroční nárůst o 6,5 % (ve 4. čtvrtletí jen o 0,5 %) však byl nižší než tempo celkových exportů (+7,2 %). Nadprůměrně zvýšili vývoz exportéři průmyslového spotřebního zboží (+10,2 %) a ostatních komodit (23,1 %). Silně rostly vývozy potravin (+18,1 %) - v tradičně silných exportech obilovin v letech příznivých sklizní -, ale i nápojů (+15,2 %). Potravinový export vč. nápojů však tvoří pouze 5 % celkových vývozu z ČR.

Tvrdě postihla oslabená zejména západoevropská poptávka po automobilech jejich export a následně i tuzemskou průmyslovou produkci - zatímco v 1. čtvrtletí bylo vyvezeno z ČR meziročně celkově o 17,6 % aut více, v posledním čtvrtletí už byl jejich export o 2,6 % nižší. Meziročně se automobilový export zvýšil o 7,1%.

Graf č. 9 Dlouhodobý vývoj vybraných položek platební bilance (v mil. korun)

Graf č. 10 Tempo exportu největších vývozních komodit (2012, y/y v %)

Pramen: ČNB

Ceny

- Po dvou letech opět nárůst cenové hladiny v celé ekonomice**

Úhrnná cenová hladina v české ekonomice vyjádřená implicitním deflátorem v roce 2012 po mírných poklesech v předchozích dvou letech meziročně vzrostla o 1,3 %. Snížení HDP tak bylo v roce 2012 hlubší ve stálých cenách pomaleji než v cenách běžných. Na rozdíl od roku 2011 se přiblížením dynamiky dovozních a vývozních cen oslabilo negativní působení směnných relací. Do úhrnné cenové hladiny v ekonomice tak výrazněji promluvily i při oslabené dynamice rostoucí výrobní ceny v průmyslu a zemědělství. Spotřebitelskou inflaci táhly vzhůru hlavně ceny potravin a bydlení.

- Výrazné zpomalení tempa růstu zemědělských výrobců vlivem ustálení cen rostlinné produkce**

Ceny výrobců v zemědělství charakterizoval v roce 2012 protisměrný vývoj u rostlinné a živočišné produkce při celkovém postupném ustálení cen rostlinné produkce. Ceny zemědělských výrobců se v úhrnu za celý rok zvýšily o 4 % (po téměř 20 % meziročním růstu v předchozím roce taženém prudkým růstem cen rostlinné výroby), za čímž se však skrýval nerovnoměrný vývoj v rámci loňského roku. Zatímco v prvním pololetí roku 2012 držely ceny v zemědělství mírně pod úrovní předchozího roku nižší ceny rostlinné produkce (ovlivněné vysokou srovnávací základnou), poté opět obnovily silný růst z předchozího roku. Meziročně vyšší byly na konci roku především ceny olejnin o 20 %, obilovin a brambor (o 29 %) a zeleniny (o 31 %). Vývoj cen v živočišné výrobě je oproti rostlinné produkci méně volatilní, loni přidal 5 % a mírně roste již jedenáct čtvrtletí v řadě. Ceny vajec stouply o 55%, prasat o 17 %, skotu o 10 % a drůbeže o 4,5 %). Poklesly pouze ceny mléka (-6 %). Proti roku 2005 byly ceny v zemědělství vyšší o čtvrtinu, přičemž ceny živočišných produktů za šest let zlevnily o 3 %. U rostlinné produkce však byly ceny o více než polovinu vyšší, když ceny ovoce stouply o čtvrtinu, ceny zeleniny naopak o desetinu poklesly.

- Ceny v průmyslu táhla celý rok vzhůru vysoká dynamika cen koksů, ropných produktů a chemických látek**

Tempo cen v průmyslu v roce 2012 z rekordního růstu v předchozím roce meziročně ubralo dynamiku na +2 %. Po celý rok působily na průmysl rostoucí ceny koksů a rafinovaných ropných produktů (+10 %), chemických látek a výrobků (+7 %) a také vývoj v potravinářském segmentu (+3,5 %), kde zpracovatelé reagovali na vyšší ceny prvovýrobců (a to včetně mléčných výrobků, kde naopak zpracovatelé reagovali redukcí cen vlivem poklesu cen výrobců mléka). Proti roku 2011 zrychlilo meziroční tempo cen zásobování vodou (+8 %), tyto ceny se zvyšovaly i v době nejhlubší recese - proti roku 2005 byli loni vyšší o téměř polovinu, zatímco v celém segmentu průmyslu se navýšily jen o 17 %. Naopak hospodářské zpomalení se loni projevilo v poklesu cen u těžby a dobývání a také u výroby počítačů a elektrických a optických přístrojů.

- **Tvrký boj o zakázky tlačí dolů ceny stavebních prací navzdory vyšším cenám za materiály**

Ceny stavebních prací loni pokračovaly v pravidelném mírném poklesu (-0,6 %), a to navzdory plynule rostoucím cenám používaných stavebním materiálům a výrobkům (+1,1 %) oproti +2,8 % v roce 2011. Ceny stavebních prací se vlivem nízké poptávky a nedostatku velkých veřejných zakázek ocitají pod velkým tlakem a meziročně klesají již téměř tři roky - oslabování jejich dynamiky však trvá již od 2. čtvrtletí 2008. Proti roku 2005 byly ovšem ceny stavebních prací vyšší o více než desetinu.
- **Hospodářské zpomalení vedlo na konci roku k deflačnímu vývoji cen tržních služeb**

Ceny tržních služeb ztrácejí na dynamice již od konce roku 2011 a vlivem deflačního vývoje v druhé polovině roku 2012 vykázaly celoroční pokles o 0,6 %. Nižší byli loni především váhově významné ceny za reklamu a průzkum trhu (-3,1 %), za architektonické a inženýrské služby (-2,6 %) a rovněž i za služby telekomunikací. Zvyšovaly se naopak ceny za finanční služby (+2,4 %, bez pojišťovnictví a penzijního financování). Mírně zdražily také služby v oblasti programování a poradenství, stejně jako nákladní dopravy. Za sedm let se ceny v celém segmentu tržních služeb navýšily téměř o desetinu při nejvyšším růstu cen za reklamní služby a průzkum trhu (o třetinu), o více než pětinu se zvedly ceny také u poštovních a kurýrních služeb a programování i poradenství.
- **Meziroční míra inflace spotřebitelské na nejvyšší úrovni za poslední čtyři roky při vysokém růstu váhově nejvýznamnějších složek spotřeby a významném vlivu administrativních cen**

Navzdory postupnému oslabování meziroční dynamiky spotřebitelských cen v průběhu loňského roku dosáhl cenový růst za celý rok 2012, podle průměrné míry inflace ve výši +3,3 %, nejvyšší úroveň za poslední čtyři roky. Cenový vývoj spolu s nízkou valorizací důchodů a skromným růstem mezd ve většině odvětví společně loni působily na útlum spotřebního chování obyvatelstva. Tři váhově nejvýznamnější položky spotřebního koše již po tři roky zdražovaly nad úroveň celkové spotřebitelské inflace a projevíly se mj. i ve vyšším nárůstu indexu životních nákladů domácnosti důchodců (v roce 2012 činil 4,6 %). Loni rostly nejvíce ceny potravin (+6,6 %, především ryby, masa, mléčných výrobků a vajec), o desetinu byly meziročně vyšší i ceny nealko nápojů. V oblasti bydlení se v úhrnu zvyšovaly ceny energií (+8,6 %) i ostatních služeb souvisejících s bydlením (+8 %). Dlouhodobě rostou ceny nájemného, které loni přidaly 4,3 % (v Praze 4,1 %), proti roku 2005 se, podobně jako ceny energií, navýšily o dvě třetiny (v Praze o polovinu). Nejvíce rostly v roce 2012 ceny za zdraví (+9,3 %), v posledních pěti letech se tak stalo již potřetí.
- **Oslabování meziroční dynamiky spotřebitelských cen v průběhu roku**

Z váhově významnějších položek spotřeby pokračoval růst cen v dopravě (+2,8 %), kde kontrastoval silný růst pohonných hmot (+6 %) a dopravních služeb (+7 %) s poklesem cen u nákupu automobilů. I loňský rok potvrdil dlouhodobý pokles cen odívání a obuvi, bytového vybavení, telekomunikačních služeb a zčásti i rekreace a kultury (vyjma novin, knih a dovolených s komplexními službami). Největší vliv na celkovou inflaci měly i loni bydlení a potraviny s nápoji (2,5 p.b.), Třetinu celkové výše inflace měly na svědomí zboží s administrativními cenami, které samy o sobě meziročně vzrostly o 8,7 %. Úspěšné strategie domácností byly loni patrné i na prohlubujícím se poklesu maloobchodních tržeb či přechodem k jiným poskytovatelům služeb souvisejícím s bydlením.
- **Tuzemský HICP držely celý rok nad úrovní EU rekordně vysoký růst cen potravin a nápojů**

Po celý rok 2012 přetrvával harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP) v ČR nad úrovní eurozóny i celé EU. Růst HICP u potravin a nápojů byl loni v ČR nejdynamičtější z celé EU. Spotřebitelé v ČR však na rozdíl o těch z EU mohli profitovat z poklesu cen za odívání a obuv a také za bytové vybavení. K nejnižším v rámci EU patřil v Česku i cenový růst u alkoholických nápojů a tabáku. Ceny za rekreaci a kulturu, do kterých se promítá mj. oslabená poptávka v době recese, loni v EU podobně jako v ČR stagnovaly, nejvíce poklesly v Bulharsku (-4,6 %), Řecku a Irsku, nejvyšší růst zaznamenaly v krizi dosud dobře čelícímu Německu (2 %).
- **Oslabování dynamiky HICP v druhé polovině roku viditelné ve většině zemí EU**

Oslabující tempo růstu spotřebitelských cen bylo typické pro většinu zemí EU, v průběhu roku 2012 sílil meziroční cenový růst pouze v Rumunsku (z 2,4 % v 1. pololetí na 4,4 % v druhé části roku 2012) a Bulharsku, z ostatních větších ekonomik slabším tempem také v Nizozemsku a Španělsku. Loňské oslabování dynamiky HICP zaznamenala i většina zemí střední Evropy (nejméně Polsko), beze změn zůstalo Rakousko (2,6 %) a Maďarsko, které s 5,7 % za rok 2012 stojí na čele zemí EU.
- **Negativní působení směnných relací celkově**

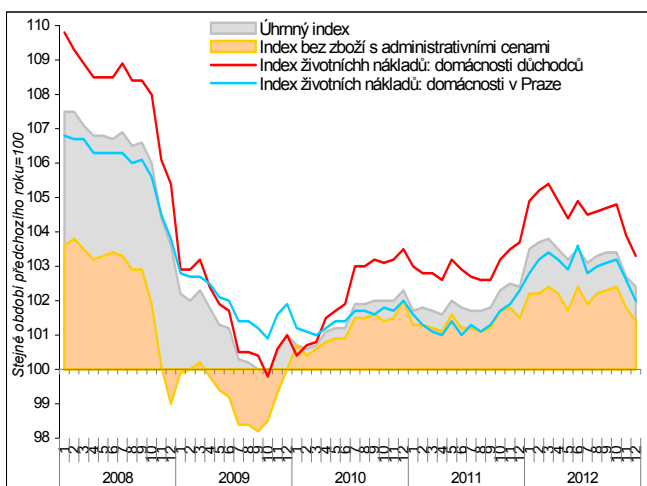
Negativní působení směnných relací v zahraničním obchodě, typické v posledních třech letech, loni oslabilo. Směnné relace dosáhly hodnoty 98,8 % a byly o 1,3 p.b. příznivější než v předcházejícím roce. Vývozní ceny zrychlily meziroční růst na 2,9 % (z +1,7 % v roce 2011), zatímco dovozní ceny vzrostly o 4,2 % (při udržení dynamiky roku 2011). Ve

oslabilo...,

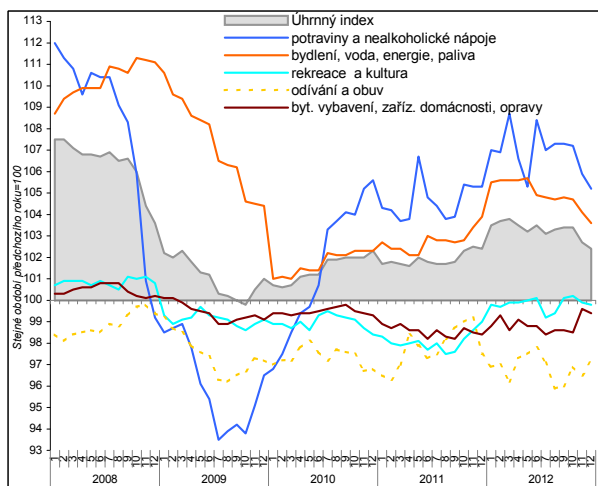
- ... prohloubilo se však u minerálních paliv a maziv, pozitivně přestalo působit v zahraničním obchodu s potravinami

vývozu se z významnějších skupin loni zvýšily ceny u chemikálií (+4,8 %), průmyslového spotřebního zboží a potravin (obě +4 %). V dovozu dominovaly vyšší ceny potravin (+6,7 %), chemikálií (+3,6 %), strojů i dopravních prostředků (+2,7 %) a především minerálních paliv a maziv, jejichž růstová dynamika proti roku 2011 sice o třetinu oslabila, ale i tak loni nezabránila meziročnímu růstu o více než 15 %. Nepříznivý účinek směnných relací na výsledek zahraničního obchodu je typický pro minerální paliva (loni se prohloubil na nejhorší úroveň od roku 2006), loni se po dvou letech pozitivního působení zhoršil i u potravin. Ke zlepšení došlo naopak u surových materiálů, jejichž vývozní ceny loni vzrostly o 3,5 %, zatímco dovozní o 2,5 % meziročně oslabily.

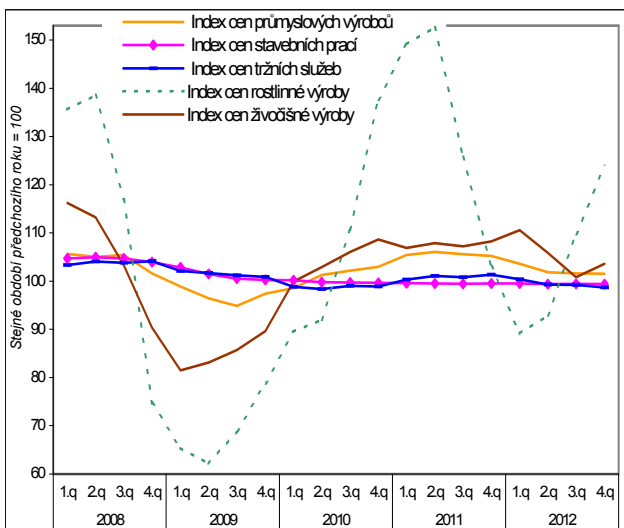
Graf č. 11 Meziroční vývoj spotřebitelské inflace u vybraných skupin domácností

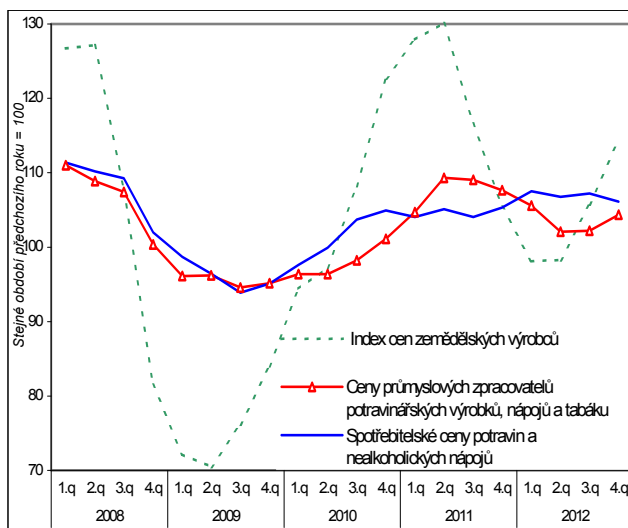
Graf č. 12 Index spotřebitelských cen a vývoj administrativních cen

Graf č. 13 Cen výrobců (meziroční změna)

Graf č. 14 Meziroční vývoj cen na různých stupních potravinového řetězce

Pramen: ČSÚ

Trh práce

- „Paradoxy“ českého trhu práce v roce 2012

Situaci na trhu práce České republiky charakterizovalo v roce 2012 několik na první pohled protichůdných jevů. Přestože se ekonomika nachází podle vývoje HDP v recesi, míra zaměstnanosti již několik čtvrtletí za sebou plynule roste. Zároveň silně narůstá počet registrovaných lidí bez práce a zvyšuje se míra nezaměstnanosti. Tyto jevy jsou vysvětlitelné na mikroúrovni trhu práce a souvisejí s využíváním jiných typů

pracovních příležitostí než těch, které jsou dané zaměstnaneckým poměrem či podnikáním. Kromě zaměstnanosti se ve 4. čtvrtletí projevil také netypický vývoj ve sféře mezd.

- **Celková zaměstnanost v roce 2012 stoupla a její přírůstky v průběhu roku akcelerovaly**

V roce 2012 pracovalo v ČR - podle dat v pojetí národního účetnictví - celkem 5 091,5 tis. osob, tj. o 0,39 % víc než v roce 2011, kdy zaměstnanost také rostla (+0,26 %) po dvou letech meziročních poklesů (-1,78 % v roce 2009 a -1,02 % v roce 2010). Růst celkové zaměstnanosti navíc v průběhu roku zrychloval, tažen jejím zlepšováním v průmyslu (přesto byly za celý rok 2012 počty zaměstnaných meziročně nižší). Dynamika nejsilnějšího odvětvového uskupení pokud jde o zaměstnanost, tj. obchodu, dopravy, ubytování a pohostinství, naopak v průběhu roku 2012 oslabovala.

- **Úbytky zaměstnaných v průmyslu, zemědělství stavebnictví a ve veřejných službách, přírůstky zejména v obchodu a dopravě**

Kromě odvětví, kde zaměstnaných osob v roce 2012 ubylo, tj. v zemědělství (-1 %), průmyslu (-0,3 %), stavebnictví (-1,1 %) a odvětví veřejných služeb (správa, obrana, vzdělávání a zdravotní a sociální péče) o 0,4 %, v ostatních odvětvích zaměstnanost rostla. Z toho nejvíce v činnostech v oblasti realit (+5,8 %), v peněžnictví a pojišťovnictví (+4%) a v úhrnu za profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (+2,1 %).

Nejvíce nových pracovníků vstřebalo odvětví obchodu (12 tis.), které dává práci více než čtvrtině zaměstnaných v české ekonomice, stejně jako odvětví průmyslu – v něm se však pracovní místa v roce 2012 ztrácela (-4,2 tis. osob). Úbytky pracovních míst v některých odvětvích nebyly tak hluboké jako v roce 2011. Např. veřejné služby, v nichž se za poslední čtyři roky ztratilo přes 31 tis. pracovních míst (z toho 16,8 tis. v roce 2011) zaznamenaly v roce 2012 úbytek 3,6 tis. zaměstnaných osob. Ve stavebnictví klesá počet zaměstnaných už tři roky za sebou (v úhrnu -26,9 osob), z toho v roce 2011 přes 14,3 tis. osob a v roce 2012 pak dalších 5,2 tis. osob.

- **Počty zaměstnanců meziročně klesají**

Práce v zaměstnaneckém poměru však na rozdíl od celkové zaměstnanosti ubývá, a to již čtyři roky za sebou. V roce 2012 ubylo však meziročně pouze tisíc zaměstnanců (oproti 17 tisícům v roce 2011 a 89 tisícům v roce 2010), nejvíce ve veřejných službách (-6,2 tis.), ve stavebnictví (-6,2 tis.) a zpracovatelském průmyslu (-5,9 tis.).

Na růstu celkové zaměstnanosti v ekonomice ČR tak participovala skupina osob bez statutu zaměstnanců, tvořená nejen podnikajícími (fyzické osoby s IČ), ale také pomáhajícími rodinnými příslušníky, lidmi pracujícími na dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti a majiteli obchodních firem (pro které je práce ve firmě jejich hlavní činností). Lze předpokládat, že právě tato skupina posiluje celkovou zaměstnanost v ČR i v době probíhající recese ekonomiky.

V roce 2012 v ní pracovalo 955,8 tis. osob, což bylo o 21 tis. více než v roce 2011. Procentuelně nejvíce jich přibýlo ve finančních službách (+8,3 %), veřejných službách (+7,1 %), činnostech v oblasti nemovitostí (+6,5 %) a také v tzv. ostatních činnostech (+5,9 %), tj. celkem +15,2 tis. osob.

- **Obecná míra nezaměstnanosti vzrostla, oproti EU a eurozóně zůstala nižší**

Obecná míra nezaměstnanosti podle metodiky Mezinárodní organizace práce se v průběhu roku 2012 zvýšila na 7 % obyvatelstva nad 15 let věku, po 6,7 % v roce 2011 a 7,3 % v roce 2010. Během roku 2012 postupně rostla po sezónním očištění z 6,8 % v 1. čtvrtletí na 7,2 % ve 4. čtvrtletí. V EU 27 bylo koncem roku 2012 bez práce 10,7 % lidí, v eurozóně 11,8 %. Jednocifernou míru obecné nezaměstnanosti mělo v EU kromě ČR ještě 11 dalších zemí (nejnižší Rakousko 4,7 %, Lucembursko 5,2 % a Německo 5,3 %). V Řecku a ve Španělsku byla bez práce více než čtvrtina lidí (26,4 %, resp. 26,1 %).

- **Historicky nejvyšší počet evidovaných lidí bez práce**

Počet registrovaných lidí bez práce stoupl prosinci 2012 na 545,3 tis. osob (do konce února 2013 pak na 593,7 tis. osob). Míra registrované nezaměstnanosti v závěru roku 2012 činila 9,4 %. K růstu začalo docházet až od září (8,3 %), do poloviny roku míra registrované nezaměstnanosti klesala. Počet volných míst celý rok fakticky stagnoval, což indikuje, že rostoucí zaměstnanost lze připsat z velké části pracem vykonávaným na dohody, výpomocím rodinných příslušníků, apod.

• **Rezervy v pružnosti trhu práce v ČR**

Trh práce v ČR disponuje stále značnými rezervami, pokud jde o jeho pružnost. Podle údajů Eurostatu za rok 2011 např. využívalo částečných úvazků 32 % zaměstnaných žen ve věku 25-54 let pečujících o jedno dítě, v ČR jen 11 % žen (u žen bez dětí byl tento poměr 22 % ku 4 %).

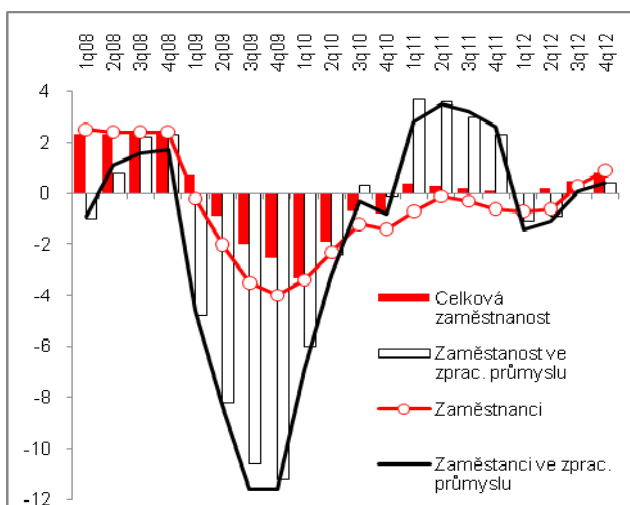
• **Růst průměrné nominální mzdy ve 4. čtvrtletí vyvolán taktikou firem v souvislosti se změnou legislativy...**

Průměrná měsíční nominální mzda se v roce 2012 zvýšila proti roku 2011 o 665 korun na 25 101 korun, tj. o 2,7 %. Rychleji stoupla v podnikatelské (+2,8 %) než nepodnikatelské sféře (+2,2 %). Ačkoli se během prvních tří čtvrtletí meziroční přírůstky mezd zmenšovaly, ve 4. čtvrtletí došlo k výraznému nárůstu především v nepodnikatelské sféře (např. v peněžnictví a pojišťovnictví o téměř čtvrtinu). Lze předpokládat, že tento výrazně netypický vývoj souvisel s taktikou zaměstnavatelů využít dosud příznivé legislativy k poskytnutí mimořádných odměn. K podobnému efektu, ovšem „s opačným znaménkem“, došlo v roce 2008, v jehož 1. čtvrtletí narostla průměrná mzda v podnikatelské sféře meziročně o 11,4 % vlivem přesunu odměn, které by byly vyplaceny standardně ve 4. čtvrtletí předchozího roku („zastropování“ placeného sociálního pojistného u vysoce příjmových pracovníků).

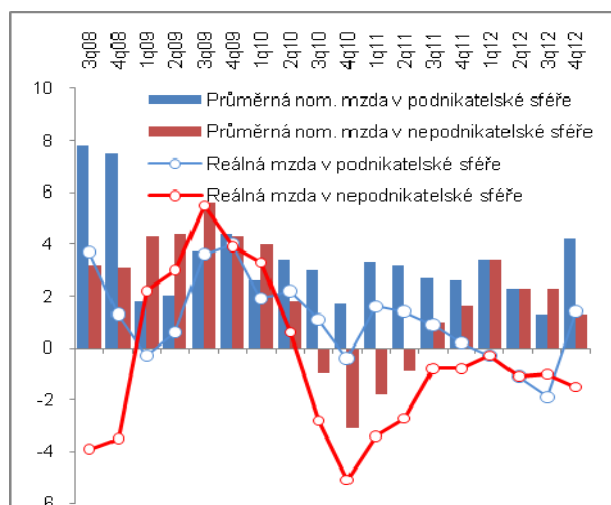
• **... se v nepodnikatelské sféře neprojevil a vedl zde k poklesu reálné mzdy už deset čtvrtletí v řadě**

V nepodnikatelské sféře tento efekt nenastal. Pokles tempa průměrné nominální mzdy pokračoval i ve 4. čtvrtletí 2012. V důsledku toho se zde pokles reálné mzdy za rok 2012 (-1,1 %) udržel už druhý rok v řadě - po faktické stagnaci v roce 2010 a kontinuálních snižováních trvajících už deset čtvrtletí - a byl hlubší než u reálné mzdy v podnikatelské sféře (-0,5 %). Průměrná mzda v ekonomice se tak reálně snížila o 0,6 %, přestože v samotném 4. čtvrtletí vedly dočasné výše zmíněné příčiny k jejímu přírůstku (+0,9 %).

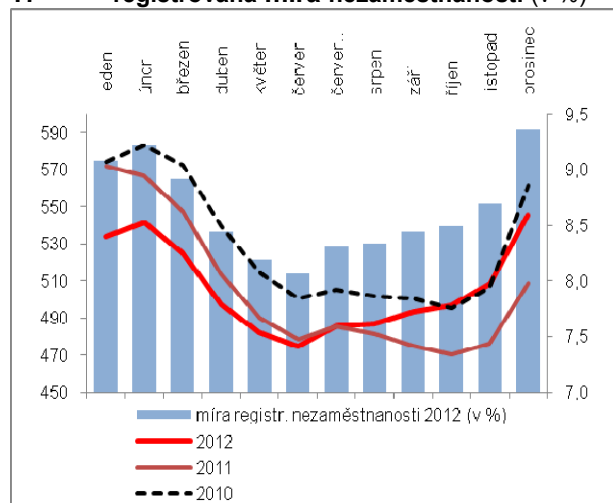
Graf č. 15. Celková zaměstnanost a počty zaměstnanců (y/y v %, sez. očištěno)

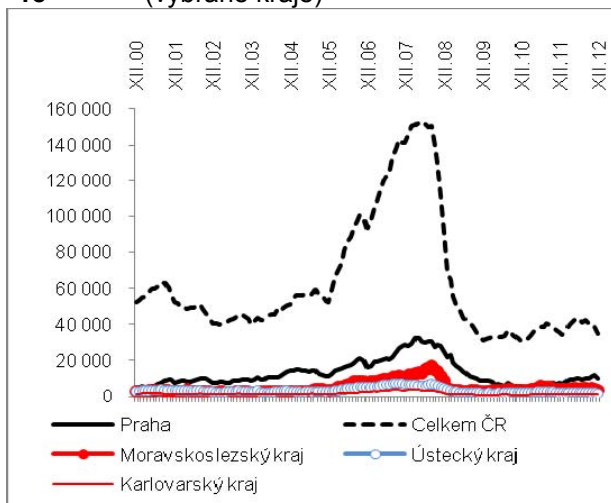
Graf č. 16. Nominální a reálná mzda (y/y v %, na přepočtené počty, měsíční průměr)

Graf č. 17 Počty lidí bez práce (v tis.) a registrovaná míra nezaměstnanosti (v %)

Graf č. 18 Vývoj počtu volných pracovních míst (vybrané kraje)

Pramen: ČSÚ, MPSV

Měnové podmínky

- Vysoký rozsah znehodnocení vkladů domácností a firem**

Měnové podmínky charakterizovala prakticky nulová cena peněz, která však nepodnítila vyšší půjčky vzhledem k nejistotám pro firemní sektor v obavách ze slabé poptávky, u spotřebitelů pak nedůvěrou danou obavami ze ztráty zaměstnání a nepříznivého vývoje mezd. Vlivem vývoje míry inflace a nízkých nominálních úrokových sazeb byly v roce 2012 znehodnoceny bankovní vklady domácností a firem ve výši 54,3 mld. korun. Centrální banka usiluje o podporu růstu nejen „penězi zadarmo“, ale také rychlejším růstem peněžní zásoby (M2 meziročně +4,5 %) ve srovnání s faktickou stagnací růstu nominálního HDP (+0,1 %). Expanzivita měnových podmínek tak pokračovala.

- Úvěry rostly nejpomaleji za posledních deset let**

Smrštění úvěrové aktivity ze strany firemního sektoru a další významné omezení jeho dynamiky úvěrů domácnostem vedlo spolu se snížením čistého úvěru vládního sektoru k tomu, že domácí úvěry vzrostly v roce 2012 proti roku 2011 pouze o 1,4 %, tj. o 34 mld. korun. V předchozích dvou letech činily jejich přírůstky 218 a 116 mld. korun. „Zamrznutí“ úvěrů dokresluje nejistou situaci v ekonomice a málo optimismu zejména pokud jde o investice.

Úvěry podnikům stouply meziročně jen o 0,9 % po +5,1 % v roce 2011, půjčky domácnostem o 4 % (nejméně od roku 1998). Dohromady se úvěry domácnostem a firmám zvýšily meziročně o 2,6 %, což byl nejmenší přírůstek od roku 2003.

- Pokles stavu úvěrů na spotřebu**

Stavy spotřebních úvěrů poskytnutých domácnostem se už druhý rok snížily (-0,7 %), i když pokles nebyl tak hluboký jako v roce 2011 (-1,9 %). Působí zde zřejmě nejen rozumné chování domácností s vůlí se dále tímto způsobem nezadlužovat, ale také přísnější posuzování bonity uchazečů o úvěr ze strany bank. Nižší zadluženost domácností na spotřebu způsobila pokles zejména spotřebitelských neúčelových úvěrů (-1,2 %), které tvoří více než tři čtvrtiny dluhů domácností na spotřebu. Naopak rostou pohledávky na kreditních kartách (+2,1 %) a mírně i debetní zůstatky na žirových účtech (kontokorenty), o 0,1 %. Přesun zadluženosti do sfér mimo oficiální statistiku nelze dosud spolehlivě potvrdit, lze však na něj usoudit právě z nárůstu těchto nejdražších dluhů.

- Růst úvěrů na bydlení jen díky hypotékám, stavy úvěrů od**

Úvěry na bydlení v roce 2012 dále rostly (+4,8 %) po 6,1 % v roce 2011 při příznivém vývoji cen a realitním trhu. Lze předpokládat, že o tyto úvěry žádali především vysoce bonitní klienti - z nichž mnozí pořizovali nemovitosti jako investici -, protože na celkový nárůst půjček na bydlení působily jen poskytnuté hypoteční úvěry (+6,3 %). Stavy

stavebních spořitelů opět poklesly

úvěrů od stavebních spořitelů byly totiž meziročně nižší (překlenovací o 6,8 %, standardní úvěry ze stavebního spoření o 4,3 %), přičemž jde o pokles již druhý rok za sebou (-17,3 %, resp. -4,3 % v roce 2011).

- **Rostoucí zůstatky na netermínovaných vkladech výrazně zesilují výši znehodnocení celkových klientských depozit**

V roce 2012 pokračovalo soustředování peněz na netermínované vklady s vyšší likviditou – jak u domácností (+8 %), tak u firem (+12,4), a to vyšším tempem než v roce 2011 (+7,4 %, resp. +6,5 %). Dohromady vzrostly netermínované vklady meziročně o téměř desetinu (+9,6 %).

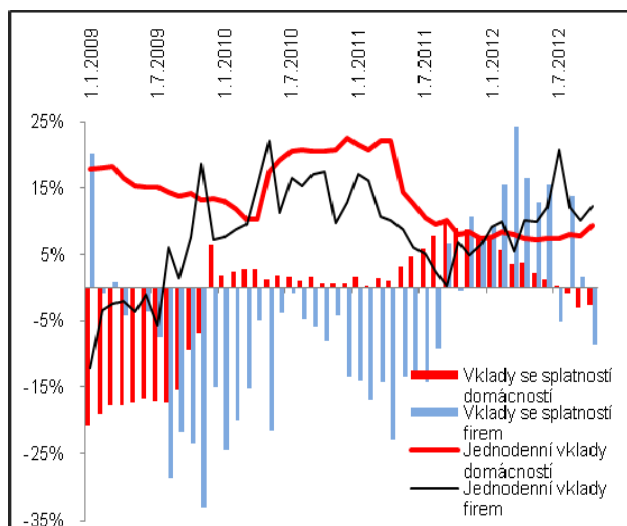
Právě koncentrace peněz na netermínované vklady způsobuje, že vlivem záporných reálných úrokových měr dochází k jejich znehodnocování v masivním rozsahu. V roce 2012 ubrala domácnostem⁴ vlivem vyšší míry inflace oproti úrovni nominálních úrokových sazeb z výše jejich netermínovaných vkladů - jejich stavy koncem roku 2012 dosáhly 1,102 bil. korun - přes 26,8 mld. korun. Bylo to víc, než kolik činilo znehodnocení těchto vkladů za předchozí tři roky dohromady. Další 11,3 mld. korun ztratily domácnosti tímto způsobem na vkladech termínovaných (vklady se splatností a výpovědní lhůtou).

Znehodnocení vkladů firem dosáhlo v roce 2012 celkem 16,2 mld. korun, přičemž rozhodující měrou se na něm podílelo znehodnocení zůstatků na jejich běžných účtech (o 13,6 mld. korun).

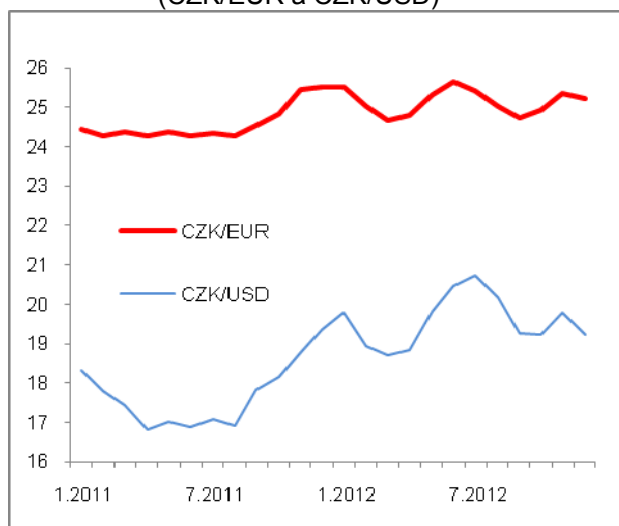
- **Koruna oslabila**

Koruna v roce 2012 oslabila proti hlavním měnám zhruba na úroveň roku 2010. Směnný kurz vůči euru činil v ročním průměru 25,143 CZK/EUR, vůči dolaru 19,583 CZK/USD. Silná deprecie byla patrná především vůči dolaru (-10,7 %), mírnější proti euru (-2,3 %). Vývoj kurzu koruny tak mohl odrážet i zhoršení fundamentů české ekonomiky v roce 2012.

Graf č. 19 Vklady podniků a domácností (y/y v %)

Graf č. 20 Vývoj směnného kurzu koruny (CZK/EUR a CZK/USD)

Státní rozpočet

- **Plánovanou výši schodku státního rozpočtu se podařilo docílit vázáním výdajů; pomohly i obnovení toků z EU a lepší**

Hospodaření státu skončilo v roce 2012 deficitem ve výši 101 mld. korun. Schodek byl proti očekávání schváleného rozpočtu o 4 mld. korun nižší a potvrdil tendenci k postupné redukci deficitů započatou v roce 2010. Výše loňského schodku byla proti rekordnímu roku 2009 téměř o polovinu nižší, v dvacetileté historii samostatné ČR však šlo o pátý nejhlubší schodek. Stát hůře hospodařil v první polovině loňského roku (deficit -72 mld. korun). Ve zbylé části roku se finance dařilo krotit vázáním výdajů a obnovením proplácení některých operačních programů ze strany EU. Meziročně lepší výsledek deficitu loni při

⁴ Vč. NISD.

výběr daní v druhé polovině roku

faktické stagnaci výdajů (meziročně -0,3 %) zajistily vyšší příjmy státního rozpočtu (+3,8 %), a to jak v daňové, tak i nedaňové oblasti. Navzdory meziročnímu růstu loňské příjmy nenaplnily rozpočtová očekávání o téměř 40 mld. korun a dodržení plánovaného schodku muselo být dosaženo téměř dodatečnou úsporou běžných výdajů ve výši téměř 45 mld. korun. Slabý růstu nominálního HDP v roce 2012 zvýraznil zlepšení deficitu státních financí na 2,6 % HDP ze 3,7 % v roce 2011.

- **Nenaplněná očekávání ve výběru nepřímých daní souvisele především s poklesem soukromé spotřeby**

K meziročnímu růstu celkových příjmů přispěly vesměs rovnoměrně vyšší daňové příjmy (+22 mld. korun) i příjmy nedaňové a kapitálové (+16,7 mld. korun). Na příznivější bilanci v daňové oblasti se pozitivně podepsalo oživení výběru objemově významných daní – především DPH a daně z příjmů právnických osob v druhé polovině roku. Rozpočtová očekávání se nakonec podařilo u většiny daní naplnit vyjma spotřebních daní (-2,7 mld. korun) a DPH, kde chybělo téměř 22 mld. korun. Nižší výběr u DPH souvisel s dlouhodobějším poklesem soukromé spotřeby, která se loni promítla především u zboží a služeb v základní daňové sazbě.

- **Celoročnímu inkasu spotřebních daní pomohlo ke konci roku předzásobením prodejců cigaretami**

Na vylepšení výběru spotřebních daní nestačily ani meziročně téměř o desetinu vyšší příjmy z odvodů z elektřiny vyráběné ve fotovoltaických elektrárnách, neboť u klíčových položek inkaso mírně pokleslo (u daně z minerálních olejů o 2,5 %) či po většinu roku stagnovalo (daň z tabákových výrobků). Vysoké ceny pohonných hmot v kombinaci se zpomalením růstu zahraničního obchodu se odrazily v nižších dopravních výkonech. V případě tabákových výrobků nevedlo zvýšení sazeb, platné od ledna, po většinu roku k vyššímu výběru i vlivem dlouhodobě klesající spotřeby cigaret. Celoroční výběr této daně (+4,5 %) tak zachránilo poslední čtvrtletí, kdy se velmi výrazné projevilo předzásobení producentů související s letošní změnou daňové sazby.

- **Růst korporátní daně ve stínu nízké základny roku 2011; zhoršování výběru daní z příjmů fyzických osob odráží problémy trhu práce**

Z přímých daní se loni dařil výběr korporátní daně (+8,4 %), který byl však ovlivněn velmi nízkou srovnávací základnou roku 2011. Loňský výběr korporátní daně tak zůstal téměř o třetinu pod úroveň stejného období roku 2008, u fyzických osob bylo inkaso nižší o 5 %. Daně z příjmů fyzických osob vykázaly loni podstatně skromnější meziroční růst (+2,2 %). Pozitivně působilo zrušené osvobození zdanění úrokových příjmů u vkladů ve stavebního spoření, negativně pak vyšší sleva na dani pro rodiny s dětmi. Inkaso daně z příjmů fyzických osob se zhoršilo z meziročního přírůstku o 6,4 % v 1. čtvrtletí na pokles o 0,1 % v posledním čtvrtletí proti stejnému období 2011.

- **Zlepšení čerpání evropských fondů ke konci roku**

Růst příjmů rozpočtu mimo daňovou sféru (+13,6 %) ovlivnily především příjmy z rozpočtu EU, které byly po většinu roku tlumeny vlivem zastaveného proplácení některých operačních programů⁵. O téměř třetinu více získal stát také na soudních poplatcích, vyšší byly i příjmy z odvodů z loterií.

⁵ Zejména obnovení certifikací výdajů OP Životní prostředí a Doprava a následné proplácení žádostí vedlo v posledním čtvrtletí 2012 k výraznému posílení příjmů státu z rozpočtu EU (+31 mld. korun). Téměř 36 % letošních příjmů od EU připadlo na poslední tři měsíce roku.

- Na sociální dávky směřovalo téměř 42 % výdajů státu; jejich meziroční růst o 10 mld. korun šel plně ve prospěch důchodců**

Celkové výdaje rozpočtu byly meziročně nižší o 0,3 % a při faktické stagnaci běžných výdajů se do celkových výsledků intenzivněji promítly kapitálové výdaje (-5 %). Běžné výdaje nejvíce zatížily důchody (+3,8 %). Na ostatních druzích sociálních dávek ale stát zpřísněním podmínek pro jejich alokaci ušetřil: na nemocenské (2,1 mld. korun) i podpoře nezaměstnaných (1,6 mld. korun). Počet registrovaných uchazečů o zaměstnání byl v roce 2012 v průměru o 1,5 % meziročně vyšší. Na dvě třetiny loňské úrovně klesly také výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti.

Zhoršená ekonomická situace vedla pouze ke zmírnění dlouhodobého poklesu výdajů na státní sociální podporu (meziročně o -1,5 %). Více než 50% meziroční pokles státního příspěvku na stavební spoření uspořil letos státu téměř 5,5 mld. korun, proti roku 2005 byly příspěvky na třetinové úrovni. Naopak dlouhodobě se mírně, byť slabnoucím tempem, navyšují státní příspěvky na důchodové připojištění. Za letošní rok jejich výše (5,7 mld. korun) poprvé v historii překonala výši příspěvků na stavební spoření a odráží tak dlouhodobou změnu politiky státu v preferenci různých forem spoření, ale i vlastní chování spotřebitelů (legislativní změny v penzijním připojištění pomohly na konci loňského roku opět oživit zájem tohoto produktu u drobných střadatelů). Na veškeré sociální dávky směřovalo loni 41,7 % výdajů státního rozpočtu, meziročně (po očištění od metodického vlivu) o téměř 10 mld. korun více. Toto zvýšení šlo však plně ve prospěch výdajů na důchody (+14 mld. korun), které ukrojily již 79,5 % všech výdajů na sociální dávky (loni o 1,5 p.b. méně).
- Hrubé výdaje na státní dluh byly dvakrát vyšší než v roce 2006 a tvořily polovinu investičních výdajů**

Na platy svých zaměstnanců vydal stát meziročně o procento více, vlivem výrazné redukce v předchozím roce šlo o částku srovnatelnou s obdobím před šesti lety. Mírně se meziročně zvýšily také objemově méně významné neinvestiční transfery příspěvkovým organizacím a také státním fondům. Vzrostly i výdaje na státní dluh (57 mld. korun) - meziročně o 2,5 %, za šest let dokonce na dvojnásobek a jejich výše odpovídala v roce 2012 již téměř polovině prostředků, které stát vynakládá na všechny kapitálové výdaje. Odvody do rozpočtu EU (39 mld. korun) se po předchozích letech růstu o 4 % snížily.
- Výpadek sociálních odvodů na konci roku citelně zhoršil deficit důchodového účtu na 52 mld. korun**

Saldo důchodového účtu, vyjádřené jako rozdíl příjmů rozpočtu ve formě sociálního pojištění na důchody (meziročně +1,3 %) a vyplacených důchodových dávek (+3,8 %) se meziročně prohloubilo o téměř 10 mld. korun. Jeho výše dosahovala bezmála poloviny celkového salda státního rozpočtu a byla nejhlubší v celé poslední dekádě. K citelnému zhoršení přispělo poslední loňské čtvrtletí (za první tři čtvrtletí bylo saldo meziročně horší „jen“ o 1,8 mld. korun) poklesem příjmů (-0,5 %) při souběžném růstu výdajů (+8 %). Do nižších odvodů na důchody se promítá i zhoršená situace na trhu práce. Na výši vyplacených důchodů měla vliv jejich valorizace (zvýšení procentní výměry důchodu o 1,6 % od ledna 2012), zčásti také dlouhodobě mírně rostoucí počet příjemců důchodů.
- Pokles kapitálových výdajů se po odstranění problémů s operačními programy zastavil**

Kapitálové výdaje i loni pokračovaly v dlouhodobějším poklesu. Meziročně se snížily o 5 %, za dva roky o osminu. Transfery Státnímu fondu dopravní infrastruktury (ve výši 28,7 mld. korun) se meziročně snížily o šestinu. Nejvíce investic bylo čerpáno na předfinancování programů spolufinancovaných EU. Útlum investičních výdajů zesílil v letních měsících, naopak po znovuobnovení proplácení některých operačních programů došlo v říjnu a listopadu k uvolnění 27,5 mld. korun a čerpání kapitálových výdajů se tak od počátku roku téměř dostalo na loňskou úroveň.
- Kladná čistá pozice ČR vůči EU loni na historickém maximu, od vstupu do EU činila čtvrt bilionu korun**

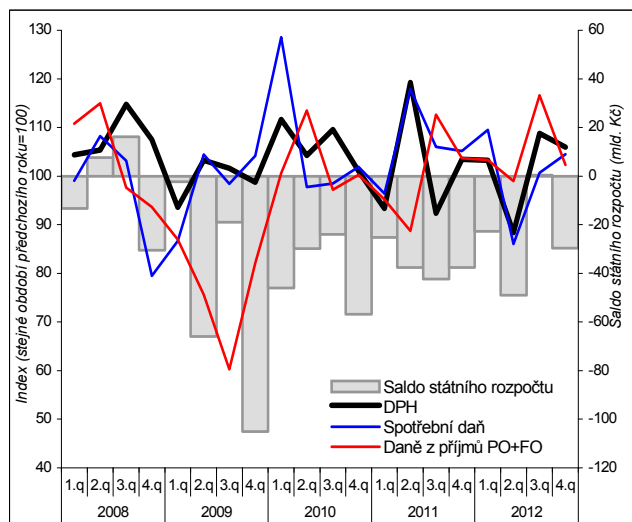
Kladná čistá pozice ČR vůči EU se navzdory problémům s čerpáním v roce 2012 podstatně zlepšila na rekordních 73,8 mld. korun (z loňských 30,8 mld.). Na přijaté částce (113,7 mld. korun) se v roce 2012 podílely zejména strukturální akce (strukturální fondy 44,3 mld. a Fond soudržnosti 37 mld.) i peníze pro zemědělství (29,7 mld. korun s největším podílem přímých plateb, tj. 18,7 mld. a peněz na rozvoj venkova ve výši 10,5 mld. korun). Proti předchozím rokům se na celkové alokaci významně zvýšil podíl fondu soudržnosti. Za roky 2004-2012 zaplatila ČR do rozpočtu EU 301,2 mld. korun a přijala z něj 551,2 mld. korun. Od vstupu do unie tak ČR dosud získala v čistém čtvrt bilionu korun.
- Schodky veřejných rozpočtů v Česku patří v posledních letech**

V období celosvětové hospodářské recese (2009-2011) si ČR hloubkou dosažených deficitů veřejných rozpočtů ve vztahu k HDP vedla lépe (-4,6 % k HDP) než země eurozóny (-5,5 %) či celé EU (-5,9 %). Z okolních zemí dosáhly příznivějšího deficitu Rakousko (-3,7 %) a Německo (-2,7 %), znatelně hůře si ale vedlo Slovinsko (-6 %),

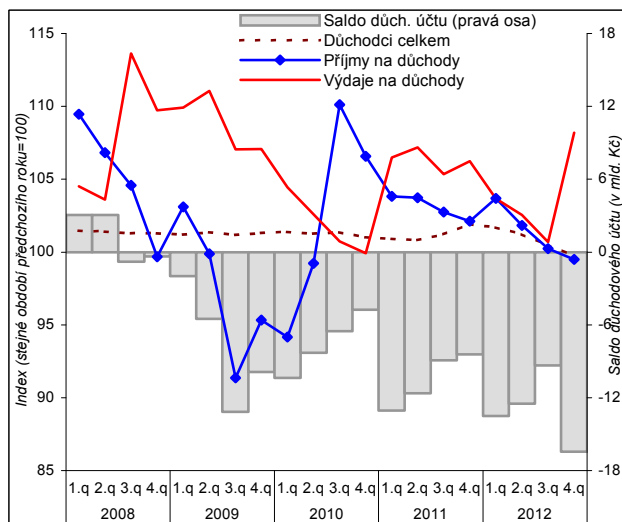
příznivější než průměr EU; s hlubšími deficity např. Slovensko či Slovinsko

Polsko a Slovensko (oba -7 %). S vyrovanými veřejnými financemi v tomto období hospodařilo pouze Švédsko. I za tři loňská čtvrtletí zařadil schodek Česko (-2,5 %) v unijním prostoru k lépe hospodařícím zemím, byť blízké Polsko či Maďarsko dosáhly dle předběžných údajů nepatrně nižších schodků (-2 %). Ty byly tradičně hlubší na Slovinsku a Slovensku (-4,5 až -4,7 %) a překvapivě i v Rakousku (-4,9 %). Země eurozóny podobně jako celá EU dosáhly 4% schodku, v Řecku, Irsku a Španělsku se deficity prohloubily až k 10 % HDP. Naopak v mírném přebytku hospodařily pouze čtyři ekonomiky, především severské. Deficit vládního sektoru odráží vedle výsledku státního rozpočtu i výsledky územních rozpočtů a fondů sociálního zabezpečení.

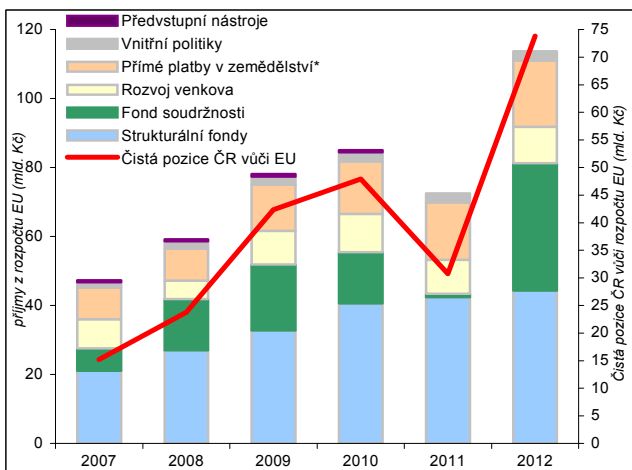
Graf č. 21 Celostátní inkasa daňových příjmů a vývoj salda státního rozpočtu

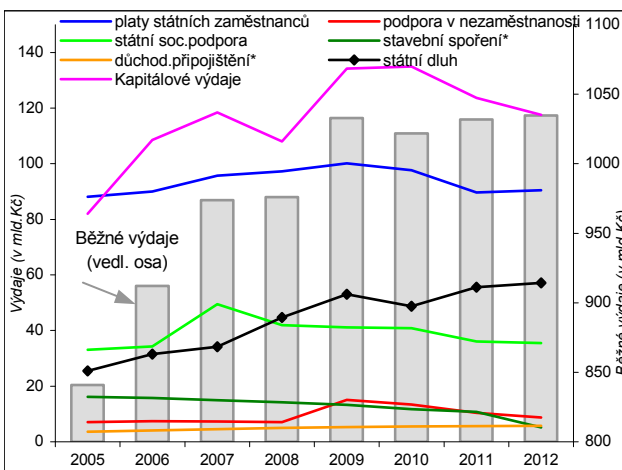
Graf č. 22 Bilance důchodového účtu a vývoj počtu příjemců důchodů

Graf č. 23 Příjmy ČR z rozpočtu EU a čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU

Graf č. 24 Vybrané druhy výdajů státního rozpočtu v letech 2005-2012

*státní příspěvky

Pramen: MF ČR

Zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, Eurostat, propočty ČSÚ. Poslední informace ze zdrojů ČSÚ, ČNB a MPSV uváděné v této zprávě pocházejí ze dne 7. března 2013.